

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BRONISLAV NAVRÁTIL

III. ročník – kombinované studium

Obor: Pedagogika – sociální práce

**KULTURNÍ ROZDÍLY MEZI ETNICKÝMI MENŠINAMI
V PRÁCI POLICIE ČR**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Heleny Skarupské, Ph.D. K práci jsem použil literaturu a prameny uvedené v seznamu. Souhlasím, aby práce byla uložena na Univerzitě Palackého v knihovně Pedagogické fakulty a ve studijní agendě a dále zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci.....

.....

Bronislav Navrátil

Poděkování

Děkuji PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D., za odborné vedení při tvorbě mé bakalářské práce, ochotu při konzultacích a za poskytnutí velmi cenných rad a poznatků, které mi dopomohly k jejímu úspěšnému dokončení. Rovněž děkuji všem mým drahým blízkým osobám za trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Základní terminologie.....	8
2 Kulturní rozdílnosti a moderní společnost.....	10
2.1 Multikulturalismus.....	10
2.1.1 Vznik multikulturalismu	11
2.1.2 Některé negativní aspekty multikulturalismu.....	14
2.2 Multikulturní výchova	15
2.2.1 Multikulturní výchova ve vzdělávání	15
3 Vývoj právního postavení etnických menšin na území ČR v období po druhé světové válce	18
3.1 Řešení otázky menšinové v době poválečné.....	18
3.1.1 První poválečné roky	19
3.2 Postavení etnických menšin po únoru 1948.....	22
3.2.1 Ústava z roku 1948 a léta následující.....	23
3.2.2 Ústava z roku 1960 a přelomový rok 1968	24
3.3 Od roku 1968 až k počátkům demokratické společnosti	25
3.3.1 Zákon o právech příslušníků národnostních menšin.....	26
4 Policie ČR a etnické menšiny v České republice.....	29
4.1 Stručné shrnutí organizační struktury Policie ČR	29
4.2 Činnost Policie ČR ve vztahu k etnickým menšinám.....	30
4.3 Protiprávní jednání páchaná na příslušnících etnických menšin.....	32
4.3.1 Trestní zákoník a etnické menšiny.....	33
4.4 Cizinecká problematika v Policii ČR	34
5 Obvodní oddělení PČR a etnické menšiny	36
5.1 Charakteristika obvodních oddělení	36
5.2 Etnické menšiny v ČR	38
5.2.1 Romové	39
5.2.2 Slováci.....	43
5.2.3 Ukrajinci.....	45
5.2.4 Vietnamci	47

PRAKTICKÁ ČÁST.....	51
6 Metodologie a cíl výzkumu	51
6.1 Cíle výzkumu	51
6.2 Metoda a vzorek respondentů výzkumu	51
6.3 Vzorek respondentů.....	53
6.4 Obvodní oddělení PČR Olomouc II	53
6.5 Kazuistiky	54
7 Výsledky a diskuze.....	66
Závěr.....	72
Literatura.....	74
Seznam volně vložených příloh	
Anotace	

Úvod

Předmětem bakalářské práce je problematika kulturních rozdílů mezi etnickými menšinami. Vzhledem k tomu, že jsem policistou, je zaměřená na oblast těchto odlišností v práci Policie ČR. Dle demografických údajů je situace neúprosná. V České republice ubývá etnických Čechů a pokud se něco nezmění, tak jsou jedinou nadějí naší země noví občané z dalších zemí. Z tohoto důvodu, ale i proto, že nemáme dostatečně vyřešenu otázku soužití s našimi „domácími“ etniky, je tato problematika velmi aktuální.

Téma jsem zvolil jak z důvodu uvedené aktuálnosti řešení otázky etnik, tak také s vědomím, že v mé profesi policisty základního útvaru se setkávám s osudy mnoha zástupců etnických menšin. Rovněž historie mé rodiny, která mi doposud nebyla zcela rozkryta, je spojena se zástupci naší německé menšiny, a proto se o tuto problematiku velmi zajímám.

Hlavním cílem této práce je nahlédnout do problematiky kulturních rozdílů mezi etnickými menšinami pohledem policisty obvodního oddělení. K tomuto chci využít dostupných aktuálních i historických zdrojů o stanovené problematice a přinést o nich ucelenější pohled. Rovněž chci využít praktického výzkumného šetření. Rád bych také prostřednictvím této práce poskytl mně a případně i mým kolegům, zejména z obvodních oddělení policie, cenné informace o soužití většinového obyvatelstva s menšinou a usnadnil tak naši pozici při výkonu komplikovaných služebních povinností.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol, kdy prvních pět je zahrnuto pod teoretickou část a zbylé dvě do části praktické. V první kapitole uvádím souhrn základní terminologie, která obsahuje pojmy nejčastěji využívané v etnické problematice. Prostřednictvím druhé kapitoly rozkrývám otázky multikulturalismu a multikulturní výchovy, které jsou v souvislosti se začleněním etnik do majoritní společnosti velmi využívané. Třetí kapitola dále zkoumá historický vývoj právního postavení etnických menšin v období po druhé světové válce. Policie ČR a její činnost je představena v kapitole čtvrté. V poslední teoretické páté části je rozebrána činnost obvodních oddělení policie a následně čtyř etnik, se kterými nejčastěji přicházím jako policista Obvodního oddělení Olomouc II do kontaktu.

Na tuto pátou část v podstatě navazují i následující dvě kapitoly praktické části, kdy v šesté kapitole je popsáno samotné provedení výzkumného šetření a v poslední sedmé kapitole celé práce je výzkum analyzován a je o něm provedena diskuze.

Cílem praktické části je rozebrat případové studie zástupců romského, slovenského, ukrajinského, vietnamského a rovněž také českého etnika. Tímto rozbořem se chci v rámci hlavního cíle pokusit odpovědět na otázku, zda etnická příslušnost má vliv na jejich deliktní jednání šetřené policií.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Základní terminologie

V této kapitole si přiblížíme některé pojmy využívané v etnicko-menšinové problematice použité pro účely bakalářské práce:

Asimilace – dle internetové encyklopedie <http://cs.wikipedia.org/> (2011) se v sociologii a kulturní antropologii jedná o termín vyjadřující přizpůsobení menšinové skupiny nebo přistěhovalce majoritní společnosti. Zahrnuje přijetí a naučení jazyka majority, přijetí kultury a tradic do té míry, která zaručí částečné nebo úplné splnutí s většinovou společností.

Etnikum (etnická skupina) – dle internetového serveru <http://www.integracniprogramy.cz/> (2011) tento pojem nahrazuje původní termín „kmen“ a využívá se k odlišení jednotlivých skupin lidstva dle jejich kulturních odlišností a totožností. Etnikum užívá určitý název - **etnonymum** (Romové). Na základě své etnicity se buď sami odlišují od jiných etnických skupin nebo jsou odlišováni těmito jinými skupinami. Podstatným znakem je vyjádření vzájemné sounáležitosti a jinakosti („my – oni“). **Etnicitu** určujeme dle různých zjevných prvků jako je jazyk, rasa, kultura, sociální struktura a prvků subjektivních jako je etnická identita. Postupem času může docházet k tzv. **etnogenezi**, při které se z jednoho etnika vydělují nové etnické skupiny nebo k jejich asimilaci.

Etnocentrismus – Barker (2006, s. 49) jej definuje jako: „...proces, při němž jsou hodnoty a způsoby nazírání světa zakořeněné v jedné kultuře používány k porozumění a posuzování jiné kultury. Etnocentrismus proto potvrzuje ústřední postavení a předpokládanou nadřazenost určité kulturní identity nad ostatními.“

Kultura – internetová encyklopedie <http://cs.wikipedia.org/> (2011) tvrdí, že kultura zahrnuje vše, s čím se člověk nenarodí a musí si to osvojit v procesu **enkulturace** tak, aby se mohl stát právoplatným členem společnosti. Zahrnuje všechno to, co si sám nevytváří, ale musí převzít od starších členů společnosti a vše, co je dílem kolektivním, někdy anonymním a získávaným po mnoho generací. Udržuje se tak, že

se o ni lidé starají a prostřednictvím jejich péče. Je také vším, co jedno společenství odlišuje od jiného a vytváří **kulturní rozdíly**.

Migrace – definovat ji lze dle Budilové, Hirta a kol. (2005, s. 48) jako: „...časově více či méně ohraničený proces přesunu lidí mezi prostory určenými státními hranicemi.“

Národní identita – dle Barkera (2006, s. 130) je národní identita: „...druhem imaginární identifikace s národním státem vyjádřená pomocí symbolů a diskurzů. Národy tedy nejsou jen politické formace, ale také systémy kulturní reprezentace, přičemž národní identita je neustále reprodukována diskurzivním jednáním.“

Národnostní menšina – v České republice je za ni na základě § 2 zák. č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů považováno: „...společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, kteří se historicky utvořilo.“ Některé etnické menšiny tak nemusí být v ČR menšinou národnostní.

Rasismus – dle Průchy (2006, s. 54) se jedná o: „...souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy...“ Vyznačují se diskriminačním chováním, provázeným agresí či násilím.

Xenofobie – dle Hladíka (2006) se jedná o nenávist k cizincům a strach z nich. Ve vztahu ke všemu cizímu převažují pocity jako nedůvěra, odpor a nepřátelství.

2 Kulturní rozdílnosti a moderní společnost

Každý občan a tedy i policista by si ve 21. století měl být vědom skutečnosti, že naše společnost se neustále mění. Do naší vlasti přicházejí noví spoluobčané ze všech koutů světa a postupně se zařazují k české majoritní společnosti a několika „starším“ menšinovým etnikům. V Československu a následně v České republice jsme si, zejména po druhé světové válce a odsunu německého obyvatelstva, zvykli na poměrně monokulturní společnost. Hlavní kulturní střet se objevoval pouze mezi českou a slovenskou částí obyvatel naší republiky a byl dlouhodobě utlumen politikou komunistické vlády. Po revoluci v roce 1989 a naplnění podstatnějších tužeb po prosté svobodě jedince, se i v Československu v plné síle prodrala na povrch otázka národnostní, která vyústila v rozdělení tak dlouho a těžce budovaného společného státu. I my jsme se museli začít učit tomu, co jsme kdysi dávno zapomněli a co jsme od jiných tak moc vyžadovali, že všechny etnika a národy nejsou stejné a respekt k rozdílnosti patří k výsadám nejctnostnějším.

V této kapitole se tedy budeme zabývat vznikem multikulturalismu ve světě, dále multikulturní výchovou a vysvětlením těchto pojmů.

***

„...v poslední době se hodně mluví o multikulturalismu. To slovo se stalo sloganem. Jeho význam většinou není definován. Je přelétavé, schopné přizpůsobit se každé pozici, každé orientaci... Je nezachytitelné a beztvaré.“ (West in Barša, 2006, s. 5)

2.1 Multikulturalismus

V dnešní uspěchané době je nutné se pořád znovu a znovu učit toleranci k odlišným kulturám a rozdílnosti jako takové. Základní „ideologií“ je v tomto směru multikulturalismus, který se tak řadí k dalším „-ismům“ lidských dějin. Myšlenky této teorie jsou jedním ze základních stavebních kamenů multikulturní výchovy.

Nejdříve je nutné charakterizovat, co to vůbec je multikulturní společnost. Hladík (2006, s. 6) ji definuje jako: *„...společnost, ve které se vyskytují skupiny obyvatel, pro něž jsou charakteristické různé duchovní a materiální hodnoty“.*

Dále by dle Hladíka měla mít několik základních znaků, aby ji bylo možné označit za multikulturní a fungující. Tyto znaky jsou:

- dvě nebo více skupin hlásících se k rozdílnému etnicko-kulturnímu původu v rámci jednoho geografického území,
- spolupráce všech etnicko-kulturních skupin na kulturním a politickém životě společnosti,
- respektování kulturních rozdílností všech skupin a jejich vzájemná tolerance,
- respektování a ctění zákonných norem země, které jsou příslušníci rozdílných etnicko-kulturních skupin obyvateli,
- v případě výskytu rasistického, xenofobního a netolerantního chování, jasné odmítnutí těchto jevů,
- mezi-skupinová komunikace založená na bezkonfliktnosti,
- vzdělávací systém založený na podpoře tolerance a spolupráce mezi etniky.
(Hladík, 2006)

Podle Pelcové a kol. (2009) je předpokladem multikulturality samotná kultura, na které je nutné pracovat a k čemu je třeba se vzdělávat.

„Multikulturalismus je teorie, která odmítá kulturní asimilaci a hlásí se k myšlenkám, jejichž centrálním bodem je integrace v duchu pluralismu.“, tvrdí Hladík (2006, s. 14).

2.1.1 Vznik multikulturalismu

Multikulturalismus je poměrně mladou záležitostí v historii soužití různých etnik. Po staletích bojů, zabíjení a válek se člověk pokouší o zcela jiný přístup. Odlišnost nemá být chápána jako něco nežádoucího, co musí být izolováno a nebo nejlépe vyhubeno. V současné době se snažíme o civilizované soužití různých etnických skupin. Správný způsob tohoto společného života na určitém území

a v určitém kulturním prostředí stále hledáme a jak ukazují poslední roky, čeká nás ještě velký kus cesty.

Barša (2003) zasazuje počátek multikulturalismu do šedesátých let 20. století, kdy se v kontextu s obrovským přílivem mimoevropských národů do oblasti zemí západní Evropy poprvé začíná hovořit o multikulturalismu. Historie evropských zemí byla po dlouhá staletí psána a ovlivňována „starými“ evropskými národy. Obyvatelstvo těchto zemí se tak se skutečností národní rozmanitosti vyrovnávalo poněkud obtížněji než státy jako např. Kanada, Austrálie a Spojené státy Americké, které berou přistěhovalce za určitou součást své národní identity. Špatná připravenost na mimoevropskou imigraci ve spojení s neochotou otevřít se novým vlivům činila většině evropských států v průběhu šedesátých a sedmdesátých let 20. století problémy, se kterými bylo nutné se vyrovnat.

V severoamerické oblasti je také podle Barši (2003) multikulturalismus, který sem přichází ve stejném období, spojován s organizacemi za občanská práva a požadavky občanů frankofonních částí Kanady na větší politickou samostatnost. Ve státech Severní Ameriky vznikla v rámci občansko-právních hnutí velká spousta různých skupin a hnutí. Z tohoto důvodu se zde multikulturalismus nezaměřuje pouze na otázku etnických a národnostních menšin a jejich soužití s většinovým obyvatelstvem. Jeho obsahem je rovněž problematika homosexuálních sňatků, rovnoprávnosti žen, afroamerických občanů aj.

Následující modely podle Barši (2003) představují typy reakcí na mimoevropskou imigraci ve třech největších západoevropských zemích.

1. **Německý model** – v této zemi jsou přistěhovalci označováni pojmem „Gastarbeiter“, což ve volném překladu znamená „hostující dělník“ či „host na práci. Toto označení se objevilo v souvislosti s ohromným množstvím tureckých pracovníků, kteří do Německa přicházeli v sedmdesátých letech 20. století. Všeobecně se mělo zato, že v okamžiku, kdy si takový dělník vydělá dostatečný finanční obnos, vrátí se domů do své původní země. V Německu je národnost spojována s „pokrevní“ linií a člověk bez německých kořenů se může Němcem stát jen velice těžko. Tito imigranti tak mají zajištěna

všeobecná lidská a sociální práva, ale získání občanství je podstatně ztíženo.

- 2. Francouzský model** – tento model vychází s podstaty Francouzské republiky, která se snaží o univerzalistický model své společnosti a proti německému „právu krve“ staví jako významnější „právo země“. Z tohoto principu vychází různá opatření, jakým je i např. zákaz nošení šátků na hlavě u dívek ve francouzských školách. Občan Francie je dle univerzalistického principu především Francouzem a až poté je muslimem, židem nebo křesťanem a Francie otevírá své dveře všem přistěhovalcům, kteří tento princip přijmou. Nedostatkem tohoto modelu je ovšem fakt, že zapomíná na rozvíjení identit a tradic jednotlivých etnik. Kulturní odlišnost je především soukromá věc každého občana a přistěhovalec se musí stát součástí francouzské kultury, která chce být považována za jakýsi vzor civilizace.
- 3. Britský model** – Britové respektují kulturní rozdílnosti obyvatel žijících v jejich zemi. Jejich model je nazýván „hierarchický kulturní pluralismus“, a to z důvodu, že se předpokládá, že pokud přistěhovalci přejímají anglickou kulturu, stoupají i více v sociálním a ekonomickém postavení, avšak nikdo je k tomuto přijetí kultury nenutí. Z tohoto důvodu je považován, i když ne bez výhrad, za nejlepší ze všech těchto tří modelů. V britském modelu je vše založeno na faktu, že pokud chceme ve společnosti dosáhnout individuální rovnosti, je nutné rozplynutí „nižších skupinových odlišností“. Předpokládá se totiž, že příčinou sociokulturních nesnází některých obyvatel je jejich příslušnost k určité sociální a kulturní skupině. Z důvodu kritiky tohoto modelu v šedesátých letech 20. století došlo k jeho úpravě. K toleranci byl doplněn důraz na individuální rovnost. V rámci této změny z hierarchického na „rovnostářský-liberální kulturní pluralismus“ vznikla jedinečná evropská forma multikulturalismu, která našla své uplatnění i v ostatních evropských zemích (Barša, 2003).

Hladík (2006) uvádí, že Evropa se i přes velké množství přistěhovalců, kteří na tento kontinent v průběhu staletí přicházeli, nemůže se zeměmi za oceánem měřit. „Každá evropská země se s imigrací vyrovnávala a vyrovnává tak, jak jí to umožňují její tradice, zvyky, historie a mentalita,“ tvrdí Hladík (2006, s. 13).

2.1.2 Některé negativní aspekty multikulturalismu

Tak jako mince, má i tato teorie svůj rub a líc a tudíž i své nedostatky, které vznikají její aplikací do praxe. Jak uvádí Průcha (2006), multikulturalismus se musí potýkat s obrovskými rozdílnostmi v náboženských, etnických a rasových hodnotách. Ani veškerá snaha a prospěšnost této ideologie nemůže zabránit snahám o vzájemnou likvidaci, tak jak je tomu např. na Blízkém východě mezi Izraelci a Palestinci, či v náboženském případě křesťany a protestanty v Severním Irsku.

Sartori (2005), který se také zabývá budoucností multikulturalismu, jej porovnává s pluralismem a tvrdí, že tyto pojmy nejsou navzájem protichůdné a ani se nijak nevylučují. Uvádí, že v případě, kdy multikulturalismus není brán jako hodnota, či hodnota prioritní a je brán jako faktický stav, pak není pluralismu na obtíž. V opačném případě mezi nimi dochází k brzké kolizi. Vyšší míra multikulturalismu se automaticky nerovná větší míře pluralismu. Pluralismus odlišné oceňuje a bere tuto odlišnost za přínosnou. Jeho cílem však není zvyšovat rozdílnost a určitě netvrdí, že by společnost vnitřně rozdílná byla tím nejlepším světem pro život. Pluralismus jde ruku v ruce s tolerancí a ta vyzývá k akceptování „jinakosti“ a „jiného“, ovšem k nebesům jej nevynáší.

Multikulturalismus je bezesporu myšlenka velmi zajímavá. Pokusit se o vytvoření společnosti, která bude založena na novém odlišném, které obohatí to staré. Ovšem situace v několika posledních letech nám ukazuje, že umělé vytváření soužití různých kultur bez nutnosti určité asimilace je velmi obtížné a někdy dosti nebezpečné. Velké poučení je možné si brát např. z německého prostředí. Zde se dle modelu „Gastarbeiter“ předpokládalo, že především turečtí přistěhovalci si zde vydělají a poté zase odejdou do své země. Proto nebyli nijak státem nuceni k asimilaci se společností. Tak jak prohlásila současná německá kancléřka Angela Merkelová (2010) v jednom ze svých projevů citovaným v článku českého zpravodajského serveru <http://www.idnes.cz/>: „Tento multikulturní přístup

selhal, naprosto selhal,“ prohlásila kancléřka. Z tohoto je patrné, že i takzvané západní demokracie se dokáží ve svém přístupu zmýlit a tento omyl si velmi rychle uvědomují.

2.2 Multikulturní výchova

Podívejme se nyní blíže na pojem multikulturní výchova. Ta se i v naší zemi stává velmi moderním způsobem výuky obyvatel k toleranci mezi kulturami. Průcha (2006, s. 15) tvrdí, že: *„Multikulturní výchova je edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat.“*

Průcha dále uvádí, že tato výchova je prováděna:

- ve školách,
- mimoškolních zařízeních,
- osvětových akcích,
- reklamních kampaních,
- politických opatřeních (Průcha, 2006).

Označení výchova je dle Průchy (2006) poněkud nepřesné, jelikož dominantní složkou multikulturní edukace je vzdělávání. Překlad anglického „multicultural education“, nutně nemusí znamenat výchovu. Dalo by se přeložit i jako edukace, tedy výchova a vzdělávání, či pedagogika, ale v České republice se po roce 1989 ustálil pojem multikulturní výchova.

2.2.1 Multikulturní výchova ve vzdělávání

Multikulturní výchova se stala velmi důležitou součástí všeobecného vzdělávání všech občanů České republiky. Je rovněž nezbytnou součástí dalšího vzdělávání policistů, kteří se také seznamují s informacemi o odlišných etnických a kulturních hodnotách v naší společnosti.

Ve školním vzdělávání doporučuje Marádová a kol. (2006) zařadit do školního vzdělávacího programu tato témata:

1. **Kulturní difference** – v této části je nutné se zaměřit na otázku významu každého jedince a jeho individuality, jednotu lidského těla a duše, poznání vlastního kulturního povědomí, dále na respekt k odlišnostem všech etnik a problematiku sociokulturních rozdílů u nás i v Evropě.
2. **Lidské vztahy** – zde má být kladen důraz na otázku lidských vztahů a jejich rozvoji, bez ohledu na příslušnost k nějaké kultuře, sociální skupině, generaci a nebo náboženství, na právo společně žít a spolupracovat, problematiku kulturních vztahů, a to jak z hlediska jejich vzájemného rozvoje, tak problematiky konfliktů z rozdílnosti kultur vznikajících. Dále na rozvíjení tolerance, odstraňování předsudků a stereotypů, principů slušného chování a všeobecné integrace jedince.
3. **Etnický původ** – seznámení se s etnickými a kulturními skupinami žijícími u nás i v Evropě, s jejich odlišnostmi, společenským postavením, dále otázkami prosazování všeobecné rovnosti těchto skupin a učení se boji s rasovou nesnášenlivostí, jak ji poznat a z jakých příčin se vůbec vyskytuje.
4. **Multikulturalita** – její současný a očekávaný budoucí vývoj, definování multikulturality jako umění vstřícnosti a komunikace s druhými lidmi jiných etnik, kulturních a sociálních podmínek, výhody užívání cizího jazyka, struktura jazyků a jejich rovnocenný význam.
5. **Princip sociálního smíru a solidarity** – učení se tomu, že každý má svoji osobní odpovědnost a měl by přispívat ke zlepšování postavení menšin, prosazování lidských práv a k vymýcení diskriminace ve společnosti (Marádová a kol., 2006).

Jak uvádí Průcha (2006), multikulturní výchova má velmi náročné poslání. Proti zažitým hodnotám a postojům odlišných národů a etnik musí stavět vědecká vysvětlení postavená na výzkumech a teoriích.

Již tedy víme co je to multikulturalismus, multikulturní společnost a jak by měla vypadat multikulturní výchova. A jaký by tedy měl být vztah policistů a dalších občanů k etnickým menšinám a jejich kulturním rozdílnostem? Měl by být dozajista tolerantní a tedy i pluralitní, s respektem k odlišnému. A tomuto bychom se měli učit nejenom v rámci multikulturní výchovy, ale i vlastním zdokonalováním znalostí jiných kultur a oprostit se od předsudků. V rámci této výchovy by se ovšem i tyto menšiny měly učit našim tradicím a zvyklostem, protože tok informací by měl být vždy obousměrný, integrující. Sartori (2005) k této problematice říká, že pluralismus považuje homogenizaci za nežádoucí, ovšem asimilaci vítá, a to takovou, jež je nezbytná k integraci. Bojuje tedy proti „dezintegraci“.

3 Vývoj právního postavení etnických menšin na území ČR v období po druhé světové válce

Z naší země, ze které se v dobách dřívějších (50. – 80. léta 20. století) utíkalo za lepším životem, se postupem času stává útočiště pro uprchlíky z celého světa. Přicházejí z různých důvodů, za prací, vzděláním, láskou a nebo jenom proto, že se jim tady líbí. K tradičním etnikům tak přibývají etnika nová, některá nám bližší, některá dosti exotická, ale jedno mají většinou společné. Pokud přicházejí v dobrém, chtějí se stát součástí naší společnosti a žít si svůj obyčejný život jako každý jiný člověk.

V následujícím shrnutí se i za využití dobových právních dokumentů (získaných zejména z právního systému ASPI), přeneseme v období od roku 1945 až do počátků budování nové demokracie založené na kulturním porozumění.

3.1 Řešení otázky menšinové v době poválečné

V průběhu historie se na našem území vyskytovalo vždy určité množství etnik, které byly více či méně tradiční. Vztahy mezi nimi nebyly nikterak jednoduché. Zejména soužití Čechů s Němci bylo vždy komplikované, což vyplývalo z poměrně nelehké situace českých zemí, zasazených do tzv. německého prostoru, který si Němci vždy nárokovali a jak ho nazýval i zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich (1941) ve svém proslovu citovaném internetovým serverem <http://klempera.tripod.com/>. Po druhé světové válce se však vytvořila zcela nová situace v politice vůči etnickým menšinám.

Petráš a kol. (2009) k tomuto uvádí, že i v době po zániku Rakouska-Uherska a následném období meziválečné Československé republiky se objevovaly případy diskriminačních kroků vůči „nevládnoucím“ národnostním menšinám. Alespoň z formálního hlediska existovala v těchto letech rovnost mezi občany, která se v porovnání s okolními zeměmi projevovala poměrně vysokým standardem postavení menšin. Po ukončení války se však naše politické orgány mnohému přiučily od německých okupantů. Maďarská menšina společně s německou se ocitly na okraji společnosti. Z právního i faktického hlediska se z nich, „v době

bezprostředně poválečné,“ stali občané s odlišným postavením od majoritního obyvatelstva.

3.1.1 První poválečné roky

Jak dále Petráš a kol. (2009) uvádí, v poválečném období byl předpoklad, že se bude v Československu pokračovat v budování právního státu jako za první republiky, a to i v oblasti menšinové. Tento předpoklad se ovšem nenaplnil a realita byla značně odlišná. V celé střední a východní Evropě byl hlavně z důvodu zneužití této otázky nacistickým Německem, ale částečně i Polskem a Maďarskem, velmi negativní náhled na otázku statutu etnických menšin. Idea silného právního postavení menšin byla považována za zastaralou a měla být změněna.

V případě neslovanských menšin, tedy zejména Němců a Maďarů měla být tato otázka vyřešena jednou provždy. Základními stavebními kameny tohoto řešení se staly dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše. Mezi nejvýznamnější z nich patřil *dekret č. 12/1945 Sb. z 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel slovenského a českého národa*. V tomto dekretu se v úvodním prohlášení říká: *„Vycházejíc vstříc volání českých a slovenských rolníků a bezzemků po důsledném uskutečnění nové pozemkové reformy a veden snahou především jednou provždy vzítí českou a slovenskou půdu z rukou cizáckých německých a maďarských statkářů, jakož i zrádců republiky a dátí ji do rukou českého a slovenského rolnictva a bezzemků...“*. Tento dekret dále ve svém obsahu přesně definuje, jakým způsobem a na základě jakého klíče bude majetek těchto obyvatel konfiskován. Před válkou by se taková právní norma dala označit za značně nedemokratickou, ale v dobových souvislostech je pochopitelná.

V otázce tolik diskutovaného odsunu převážně německého obyvatelstva z ČSR sehrálo svoji roli několik důležitých událostí. První vlna až násilného vyhnání, nastala těsně po konci války v květnu 1945. Ta byla vyvolaná toužebně očekávaným koncem německého teroru a euforií českého obyvatelstva z konce války. Jak uvádí Petráš a kol. (2009), v prvním období po ukončení bojů bylo velké množství Němců postiženo až brutálně nezákonnými násilnými činy. Orgány veřejné moci situaci nezvládaly a výsledkem byly tisíce zabitých.

V dalším období následoval již odsun o něco civilizovanější. V tomto případě byl nejvýznamnějším právním aktem *ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb. o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské*. V tomto je přesně definováno, které osoby pozbývají československé občanství. V úvodním odstavci se zejména říká: „Českoslovenští státní občané národnosti německé nebo maďarské, kteří podle předpisů cizí okupační nabyli cizí státní příslušnosti německé nebo maďarské, pozbyli dnem nabytí takové státní příslušnosti československého občanství.“ Což se tedy v podstatě týkalo všech občanů ČSR německé a maďarské národnosti. V dalších ustanoveních je určeno, kterých osob se takový zánik občanství netýká a naopak v případě občanů např. české národnosti týká a bude jim občanství rovněž zrušeno. V návaznosti na tento dekret, který tyto osoby zbavil občanství a následných závěrů postupimské konference z 2. srpna 1945 došlo k samotnému odsunu. Tato konference, jak uvádí Petráš a kol. (2009, s. 96) schválila: „...*spořádaný a lidský transfer německých národnostních skupin*.“ Odsun občanů bez státní příslušnosti byl v této chvíli naprosto legálním aktem, tvrdí Petráš (2009).

Němci byly tedy ve většině vysídleni a jejich počet se dále v průběhu let snižoval. Maďarská menšina na území Slovenska, dle Petráše a kol. (2009) nebyla nakonec celá odsunuta do Maďarska, v jejich případě se přistoupilo k „reslovakizaci“, tedy poslovenštění. Jednalo se o nucenou asimilaci, která tak měla vyřešit problém s mezinárodně odmítnutým odsunem Maďarů, po vzoru Němců. Nejjednodušší to ovšem neměli ani Poláci, kterým byla nakonec práva přiznána na základě vzájemné smlouvy mezi ČSR a Polskem, dodává Petráš (2009).

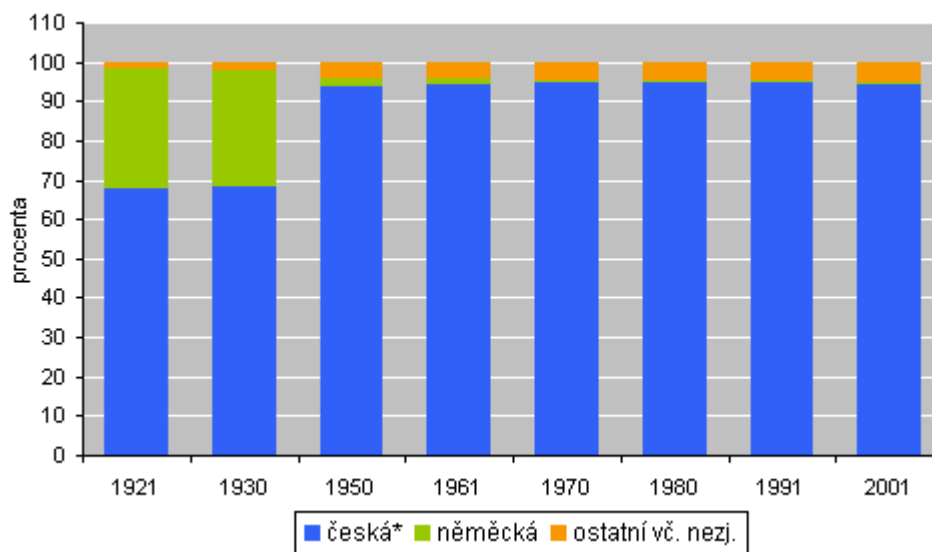
V případě Podkarpatské Rusi bylo rozhodnuto o jejím připojení k SSSR. Jak uvádí internetový server <http://www.zakarpattia.net/> (2010), přes předchozí ujištění o jisté autonomii tohoto území ze strany Sovětského svazu se situace změnila v červnu 1945, kdy tehdejší ministerský předseda ČSR Fierlinger podepsal v Moskvě dne 29. června 1945 dohodu potvrzující odstoupení československého území Sovětskému svazu, která byla později ratifikována prozatímním parlamentem dne 22. listopadu 1945.

Tabulka č. 1 – Struktura obyvatelstva ČR podle národnosti 1921 – 2001

Struktura obyvatelstva ČR podle národnosti v letech 1921 až 2001 (v %)						
národnost	česká ¹⁾	slovenská	polská	maďarská	německá	ostatní vč. Nezej.
1921	67,6	0,2	1,0	0,1	30,6	0,6
1930	68,4	0,4	0,9	0,1	29,5	0,7
1950	93,8	2,9	0,8	0,1	1,8	0,6
1961	94,3	2,9	0,7	0,2	1,4	0,6
1970	94,5	3,3	0,7	0,2	0,8	0,5
1980	94,6	3,5	0,6	0,2	0,6	0,5
1991	94,8	3,1	0,6	0,2	0,5	0,9
2001	94,2	1,9	0,5	0,1	0,4	2,8

¹⁾ V letech 1991 a 2001 včetně národnosti moravské a slezské
(<http://cs.wikipedia.org/>)

Graf č. 1 – Vývoj struktury obyvatelstva na území současné ČR 1921 – 2001 (v %)

¹⁾ V letech 1991 a 2001 včetně národností moravské a slezské
(<http://www.czso.cz/>)

V přecházející tabulce č. 1 a grafu č. 1 je znázorněna změna složení obyvatelstva dle národností zjišťovaných oficiálním sčítáním lidu.

Československá republika po svém vzniku v roce 1918 měla několik „hlavních“ národnostních skupin a to Čechy, Slováky, Němce, Maďary, Poláky, Rusíny. Jak je patrné z tabulky č. 1, na českém území se vyskytovaly všechny z nich. Hlavní souboj se v české kotlině po staletí odehrával mezi Čechy a Němci. Dal by se bezesporu přirovnat k věčně soupeřícím bratrům. To co nedokázali vyřešit naši předkové po několik staletí, bylo vyřešeno během pár let po válce. Bratr musel z domu. Zda to bylo řešení správné nebo špatné, o tom se mezi historiky i veřejností stále vedou silné diskuze. Spravedlivou a jasnou odpověď na tuto otázku, jak by to bylo kdyby, se asi již nikdy nedozvíme...

3.2 Postavení etnických menšin po únoru 1948

Únorové události roku 1948 změnily na několik desetiletí politické poměry v Československu. Menšinová problematika byla touto změnou rovněž ovlivněna. Tehdejší politické reprezentaci odpadly problémy s obrovskou německou menšinou, ale určité procento jiných etnik včetně Němců se na našem území stále nacházelo. Republika Československá po roce 1948 byla prohlášena za stát Čechů a Slováků, o čemž svědčí i *první poúnorová ústava z roku 1948*. Vztah k ostatním etnikům se vytvářel a urovnával velmi pomalu po několik desetiletí. Pozitivní skutečností byl fakt, že jak Poláci, Maďaři, tak i Němci patřili se svými státy do stejného politického tábora. Bohužel situaci Němců v Československu kromě špatné zkušenosti z období války komplikoval také fakt, že kromě socialistické NDR existoval ještě druhý německý stát, kapitalistická Spolková republika Německo a také neutrální Rakousko. Na společné hranici s těmito dvěma státy vyrostla v dobách minulého režimu jedna z nejpřísněji střežených hranic v Evropě, proslulá ostnatými dráty a tvrdými zásahy pohraničnicků.

Jak uvádí Petráš a kol. (2009) byla Německá demokratická republika jako ideologický partner v padesátých letech dokonce ochotna uznat poválečný odsun Němců, zato SRN patřila k hlavním nepřátelům tehdejšího Československa. Zbylí příslušníci německé menšiny v ČSR byli mnohokrát obviňováni z „revanšismu“, tedy touze po odplatě a blízkých vztahů s vysídlenými sudetskými Němci v SRN a Rakousku, což jejich postavení ve společnosti rozhodně neprospívalo.

3.2.1 Ústava z roku 1948 a léta následující

V roce 1948 byla přijata nová ústava ČSR jako *zákon č. 150/1948 Sb.*, která se v menšinové problematice lišila od té prvorepublikové v několika významných bodech. V ústavě z roku 1920, která je vedena jako *zákon č. 121/1920 Sb.* se v několika pasážích zákonodárci věnují problematice menšin, kdy např. § 106 *Rovnost*, hovoří o tom, že všichni obyvatelé jsou si rovni: „...*nehledíc k tomu, jakého jsou původu státní příslušnosti, jazyka, rasy nebo náboženství...*“. Zároveň se v této ústavě nalézá speciální část tzv.: „*Hlava šestá – Ochrana menšin národních, náboženských a rasových*“, která se celá zabývá problematikou postavení menšin, jejich ochrany a práv. Ústava je základním právním aktem země a vychází z ní další zákony, nařízení, a proto je taková změna vždy významná a může ovlivnit fungování státu na několik let.

K situaci po roce 1948 Petráš a kol. (2009) uvádí, že centrální orgány komunistické strany problematiku etnik řešily velmi nejednoznačně a s přílišným důrazem na ideologii, kdy jejich nařízení poté způsobovala zmatek v postupech úřadů místní správy.

Postavení etnických menšin tedy zmíněná ústava z roku 1948 neřešila, v úvodním prohlášení se hovoří hlavně o boji českého a slovenského národa a lidu československém. V druhém článku ústavy se dále hovoří o tom, že: „*Československá republika je jednotný stát dvou rovnoprávných slovanských národů, Čechů a Slováků.*“ Další zmínka o jiných národnostech se zde nenachází. Rovněž i v této ústavě je ustanovení § 1 týkající se rovnosti, tento ovšem hovoří o tom, že: „*Všichni občané jsou si před zákonem rovni.*“ Žádnou zvláštní část týkající se problematiky menšin tady nenajdeme. A dle Petráše a kol. (2009) ji nenalezneme ani v jiných zákonech.

K určitému posunu dle Petráše a kol. (2009) dochází kolem roku 1952, kdy byla menšinám přiznána přiměřená práva. Zejména v případě maďarské, polské a ukrajinské menšiny došlo k jejich stabilizaci, kdy mohli v místech vyšší koncentrace využívat svůj mateřský jazyk. Běžné byly dvojjazyčné nápisy, rozhlasové vysílání v jejich jazyce, spolková a jiná činnost.

3.2.2 Ústava z roku 1960 a přelomový rok 1968

Dalším mezníkem v postavení menšin na našem území je rok 1960. V tomto roce byla přijata nová ústava. Hlavním mottem tohoto zákona sice bylo prohlášení o skutečnosti, že v Československu zvítězil socialismus a stále byl stát založen na prohlášení v čl. 1, že je: „...*stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků.*“ Přesto se našel i samostatný článek pro menšiny, jednalo se o čl. 25 ve kterém se píše: „*Občanům maďarské, ukrajinské a polské národnosti zabezpečuje stát všechny možnosti a prostředky ke vzdělání v mateřském jazyce a ke kulturnímu rozvoji.*“ Samozřejmě se tento článek svým jedním odstavcem nemůže rovnat celé hlavě v prvorepublikové ústavě, ale jednalo se o velký krok vpřed. Německá menšina si na své ústavní uznání musela počkat až do roku 1968.

Zde v *ústavním zákonu č. 144/1968 Sb.*, který rozšiřuje platnou ústavu z roku 1960, nalézáme první zmínky o rovnoprávnosti občanů všech tehdy uznávaných národností. V úvodním prohlášení se píše: „...*že pracující lid Československé socialistické republiky, který je zdrojem veškeré moci, tvoří ve společné vlasti a v nerozlučné pospolitosti spolu s českým a slovenským národem též národnosti maďarská, německá, polská a ukrajinská (rusínská).*“ Tedy 23 let po skončení druhé světové války došlo k vydání takového zákona, který navracel ústavou zaručená práva menšinám, jako jsou v *čl. 3* tohoto zákona uvedená práva:

- právo na vzdělání v jejich jazyku,
  - právo na všestranný kulturní rozvoj,
  - právo užívat jejich jazyka v úředním styku v oblastech obývaných příslušnou národností,
  - právo spolčovat se v národnostních kulturních společenských organizacích,
  - právo na tisk a informace v jejich jazyku
- (Ústavní zákon č. 144/1968 Sb., čl. 3).

Jak uvádí Petráš a kol. (2009) jednalo se o dokument velkého významu, který byl v menšinové otázce nejpřevratnějším od roku 1920, prakticky až do roku 2001,

kdy byl přijat příslušný nový zákon. Problematické ovšem bylo vyjmenování pouze určitých národností. Nehovořilo se např. o romské menšině a jiných.

Petráš a kol (2009) dále doplňují, že i přes jeho faktickou formálnost a absenci navazujících zákonů se jednalo o velmi přínosný právní akt v postavení menšin, a to zejména u menšiny německé. Jednalo se o jeden z mála zákonů, které přežily reformní snahy v roce 1968, po kterých následovalo období normalizace.

3.3 Od roku 1968 až k počátkům demokratické společnosti

Reformní rok 1968 skončil a nastalo období tzv. normalizace, které se v menšinové problematice vyznačovalo relativně stabilním obdobím.

Petráš a kol. (2009) k tomu uvádí, že toto období přineslo malé množství změn. V českých zemích byla zvýšená tendence se asimilovat, a to zejména u Němců, Ukrajinců a Maďarů. U Poláků byla situace poněkud jiná a ti se vyznačovali výraznou identifikací se svým etnikem, stejně tak tomu bylo u Maďarů na Slovensku. Hlavním prostředkem asimilace byla manželství, která se rozmohla po roce 1945. U Poláků a Němců začaly tyto sňatky převažovat již začátkem padesátých let, u Ukrajinců na začátku let šedesátých. Tento trend poté pokračoval a v osmdesátých letech bylo takových sňatků v celém Československu, u Němců naprostá většina, v případě Poláků a Ukrajinců kolem 70%, u Maďarů to bylo o něco méně a to 25%. Tato čísla vypovídají přes veškeré neduhy komunistické vlády o poměrně dobrých vztazích mezi menšinami v republice.

Do revolučního roku 1989 nebyl, jak uvádí Petráš a kol. (2009) již přijat žádný významnější zákon, který by upravoval práva menšin. Zmínit lze pouze Chartu 77, která byla výzvou k všeobecné nápravě lidských práv, a to i těch menšinových v Československu, ale v tomto případě se nejednalo o oficiální vládní dokument.

Prvním významným zákonem, který tak byl v souvislosti s menšinami a všeobecnými lidskými právy přijat, byla *Listina základních práv a svobod*. Tento ústavní zákon č. 23/1991 Sb. ve svém čl. 3 uvádí: „*Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku rodu nebo jiného postavení.*“ A následně v dalších ustanoveních definuje veškerá lidská práva všech občanů.

Tento zákon byl následně po rozpadu Československa zákonem č. 2/1993 Sb., připojen jako součást ústavního pořádku k nové Ústavě ČR - zák. č. 1/1993 Sb.

Všeobecná práva etnických menšin byla tedy definována. Dle Petráše a kol. (2009) se v následujícím období rozvinula debata, zda přijmout i samostatný zákon, který by problematiku etnických menšin řešil. Výsledkem byl nejprve v roce 1994 *Koncept přístupu vlády k otázkám národnostních menšin*, který opět upřesnil východiska národnostně-menšinové politiky.

V dalších letech byly přijaty mnohé mezinárodní úmluvy, ale samotný zákon byl přijat až v roce 2001.

3.3.1 Zákon o právech příslušníků národnostních menšin

Po dlouhém snažení byl tedy schválen nový zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, který jak bylo popsáno výše, byl prvním podobným legislativním krokem od ústavního zákona č. 144/1968 Sb.. Tento právní akt upravuje postavení národnostních menšin až do dnešních dnů.

Jak uvádí Budilová, Hirt a kol. (2005), jedná se o zpřesňující úpravu Listiny základních práv a svobod. Tento zákon uvádí i definici národnostní menšiny (viz Základní terminologie). Obecněji lze říci, že příslušníkem národnostní menšiny je ten, kdo se za něj považuje. Zákon dále v jednotlivých názvech paragrafů uvádí jednotlivá práva zaručená těmto menšinám a v dalších odstavcích je vysvětluje. Do těchto práv patří:

- § 5 Právo na sdružování příslušníků národnostní menšiny.
- § 6 Právo účasti na řešení záležitostí týkajících se národnostní menšiny.
- § 7 Právo užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny.
- § 8 Právo na vícejazyčné názvy a označení.
- § 9 Právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy.
- § 10 Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních.

- § 11 Právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny.
- § 12 Právo na rozvoj kultury příslušníků národnostní menšiny.
- § 13 Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny (zák. č. 273/2001 Sb.).

Budilová, Hirt a kol. (2005) k tomuto zákonu dále dodávají, že definuje obecná práva, která má i národnostní většina obyvatel ČR, ale v jejich případě není nutné je zdůrazňovat, narozdíl od menšin. Rovněž upravuje změny ostatních zákonů, které s národnostními menšinami vůbec nepočítaly. Jedná se např. o zákon o přestupcích a zákony o obcích, krajích atp.

V ČR se dle Budilové, Hirta a kol. (2005) dlouhodobě vyskytují a jsou za národnostní menšinu uznáni: Němci, Poláci, Maďaři, Romové, Slováci, Rusové, Chorvati, Bulhaři, Rusíni, Řekové a Ukrajinci a tito mají i své zastoupení v *Radě vlády pro národnostní menšiny*.

V Radě nemají své zastoupení příslušníci všech etnických menšin žijících v ČR, jako jsou např. Vietnamci, jelikož nejsou považováni za menšinu národnostní (viz. Základní terminologie). Jiříčka (2010) ve svém článku na internetovém serveru <http://www.idnes.cz/> k tomuto uvádí, že problémem Vietnamců, kterých je v ČR asi kolem 65 000 je zejména fakt, že zde nežijí dlouhodobě a občanství ČR má pouze několik stovek příslušníků tohoto etnika. Vše by mohlo změnit sčítání obyvatel v roce 2011, které může dát v tomto směru šanci i dalším etnikům, jako jsou např. Bělorusové.

Cílem této kapitoly bylo zejména zmapovat hlavní legislativní kroky vlád Československa a posléze České republiky vůči národnostním menšinám a vytvořit si povědomí o tomto historickém vývoji. Právní aspekty každé problematiky, to jak je umožněno postupovat a jaké má politické řízení státu požadavky na přístup policistů k dané oblasti, je pro každého příslušníka velmi důležité. Jelikož policista, tak jak mu jeho povinnost vyplývá z platné ústavy, smí činit pouze to, co mu příslušný předpis výslovně povoluje či ukládá. V této kapitole se rozhodně nejedná o nějaké hodnocení nebo odsuzování toho či onoho přístupu, ale o pouhé

konstatování faktů. Každá historická doba má svá specifika. V době po druhé světové válce, která byla vyvolána i z etnických důvodů, byl přístup mnohem tvrdší než např. v době všeobecně uvolněného Pražského jara 1968. Těžko bychom mohli očekávat vývoj jiný. V České republice máme v současné době platný zákon týkající se této problematiky a určující postavení národnostní menšiny. O něco jinou pozici mají menšiny etnické, ale i těm jsou jejich práva přiznána, tak jako každému jinému lidskému jedinci v ČR, Listinou základních práv a svobod.

4 Policie ČR a etnické menšiny v České republice

Policie jako výkonný orgán státní moci vždy měla a bude mít nezastupitelnou roli v kontaktu státu s etnickými menšinami. V případě cizinců je policista většinou prvním úředníkem, se kterým se na území ČR setkávají. Pasové kontroly na hraničních přechodech byly zrušeny, ale vnější hranice se stále nacházejí alespoň na letištích. Nadto každý cizinec, který chce po delší dobu v České republice pobývat, musí dříve či později navštívit orgány cizinecké policie. Otázka zahraničních etnických příslušníků není samozřejmě hlavní náplní práce policistů s menšinami. Občan ČR jiného než českého etnika je člověkem jako kdokoliv jiný. Může se stát obětí trestného činu, může být pachatelem takového skutku nebo může jako příslušník policejního sboru tyto zločiny vyšetřovat.

V následující kapitole se tedy budeme zabývat celkovým vztahem Policie ČR k etnickým menšinám. Stručně se seznámíme s organizací Policie ČR, dále s některými druhy činností, které policie ve vztahu k etnikům a cizincům vykonává.

4.1 Stručné shrnutí organizační struktury Policie ČR

V úvodu je třeba zdůraznit, že zde není prostor pro vyjmenování všech útvarů a složek, které působí v Policii ČR, což ani není cílem této kapitoly. Zaměříme se tedy na nejzajímavější a nejpodstatnější části této struktury.

Policie ČR je ozbrojeným bezpečnostním sborem, podřízeným Ministerstvu vnitra ČR. Její činnost se řídí *zákonem č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky*. V tomto zákoně se v § 2 hovoří o základních úkolech policie, která: „...slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony....“ Dále je v zákoně o policii definováno, že pokud není stanoveno jiným způsobem, působí Policie ČR na území České republiky.

Nejvyšším „ředitelstvím“ je na základě § 6 *zákona o policii* policejní prezidium v čele s policejním prezidentem plk. Mgr. Petrem Lessym. Policejní prezidium je nadřízeným orgánem pro útvary s celostátní působností (Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Kriminologický ústav Praha, Letecká služba, Pyrotechnická

služba aj.) a pro krajská ředitelství policie. Tyto krajská ředitelství zřizují sobě podřízené útvary v rámci 14-ti krajů, které vznikly rovněž na základě přijetí zákona č. 273/2008 Sb. a to ke dni 1.1.2010. Tato struktura v současné době, jak uvádí internetový server <http://www.policie.cz/> (2010), kopíruje hranice krajů České republiky.

S útvary v rámci krajských ředitelství policie se běžný občan setkává nejčastěji. Krajům jsou dle organizace uváděné internetovým serverem <http://www.policie.cz/> (2010), podřízeny tzv. územní odbory, které nahradily bývalá okresní ředitelství policie. V rámci těchto odborů, jejichž hranice jsou prakticky totožné s hranicemi bývalých okresů - okresních úřadů, působí dvě základní složky. Oddělení neuniformované policie, zabývající se složitějšími kriminálními delikty - Služba kriminální policie a vyšetřování (SKPV) a policisté uniformovaní, kteří působí na obvodních odděleních policie, dopravních inspektorátech a další základních útvarech. Složení a množství jednotlivých oddělení je různé kraj od kraje, územní odbor od odboru a vše záleží na velikosti dle počtu obyvatel, míře kriminality a dalších hodnocených faktorech. Kupříkladu v Praze a dalších třech největších městech České republiky, je organizace jednotlivých složek poněkud odlišná, což je zapříčiněno jejich nadměrnou velikostí a tudíž i nutností většího rozdělení. V rámci krajských ředitelství působí dále tzv. krajské SKPV, zabývající se nejsložitější trestnou činností v rámci kraje, oddělení Služby cizinecké policie a mnohé další.

Je patrné, že struktura policie v naší zemi je velmi složitá a zde byla popsána pouze její malá část. Mohla by zde být rozebrána zdravotnická zařízení policie, vyšší odborné školy, výcviková střediska aj. Již v úvodu však bylo naznačeno, že v rámci této práce se zaměříme zejména na činnost obvodních oddělení PČR. Nejprve si ovšem přiblížíme všeobecnou problematiku, kterou se policie ve vztahu k etnickým menšinám zabývá.

4.2 Činnost Policie ČR ve vztahu k etnickým menšinám

Policie ČR ve své činnosti nerozlišuje a ani nesmí rozlišovat občany podle jejich národnosti či etnické příslušnosti. V některých případech však dochází k situacím, u kterých je příčinou či důsledkem právě odlišný etnicko-kulturní původ. Zde musí policie přistupovat v souladu s platnými právními předpisy a odstranit

jakékoliv nebezpečí hrozící zájmu chráněnému zákonem. Budilová, Hirt a kol. (2005) k tomuto uvádějí **2 principy, kterými by se každý policista měl řídit:**

1. **Princip etnické neutrality** – tento princip je založen na skutečnosti, že Policie ČR je orgánem státu, stojícím na tzv. občanském principu, což znamená rovnost všech občanů „*bez ohledu na etnickou, jazykovou, rasovou, národnostní a náboženskou příslušnost.*“ Policista tedy, ať už je příslušníkem menšiny či většiny, musí vždy ke každému přistupovat zcela nestranně.
2. **Princip vázanosti zákonem** – policisté se při výkonu svých pravomocí musí vždy řídit platnými zákony, a to i ve vztahu k příslušníkům etnických a jiných menšin. Policista se v tomto případě setkává se dvěma druhy protiprávních jednání. Prvním z nich jsou skutky, při kterých je na jedince útočeno právě pro jeho příslušnost k určité národnostní či etnické skupině. Problémem v těchto případech bývá, že právo je „*v sociálně vyloučených lokalitách,*“ případně mezi ilegálními cizinci, těžko vymahatelné. Oběti se většinou bojí, nemají povědomí o svých právech a nebo policii prostě nevěří. Druhým jsou situace, kdy naopak příslušník etnické menšiny se stává pachatelem. K tomuto protiprávnímu jednání často dochází v situacích, kdy se v důsledku odlišných kulturních tradic střetávají názory menšiny s tím většinovým. Jedná se zejména o případy občanského soužití a vztah mezi mužem a ženou, případně rozdílného přístupu k výchově dětí. Zde musí policista striktně postupovat v souladu se zákony ČR, bez ohledu na kulturní tradice etnické menšiny, které tyto právní normy porušují.

Mimo tyto principy definují Budilová, Hirt a kol. (2005) **4 základní role**, které policie ve vztahu k etnickým menšinám zaujímá:

1. **Roli ochrannou** – představuje povinnost policie chránit oprávněné zájmy menšinových příslušníků. Tato povinnost je samozřejmě myšlena i ve vztahu k většině, ale zde je rozdíl od menšin chápána jako samozřejmá.

2. **Roli sankční** – v případě protiprávních jednání, která jsou směřována proti rovnoprávnému soužití mezi etniky, je policie ve spolupráci s dalšími orgány povinna takové jednání trestat. Policie zde plní svoji roli „ochránce rovnoprávnosti“.
3. **Roli reprezentační** – nejedná se o roli, která by vyplývala ze zákona, ale především z podstaty profese policisty. Ta je prvotně založena na práci v terénu a policista tak přichází do styku s různými problémy, které nemusí ani patřit do jeho kompetence, jako první „státní orgán“. Policista tak představuje jakéhosi reprezentanta českého státu, dle kterého si příslušníci menšin dělají obrázek o celé společnosti. Menšiny mívají často o českém právu mnohem menší povědomí, než příslušníci většiny. S tímto úzce souvisí i tzv. informační role policie. Mezi povinnosti policisty sice nepatří poskytování informací, ovšem dobře podaná informace může přispět k řešení problému a lepšímu povědomí příslušníků menšiny.
4. **Roli preventivní** – policie je sice represivním orgánem státu, ale neměla by zapomínat ani na vhodnou prevenci a osvětovou činnost (Budilová, Hirt a kol., 2005).

K protiprávním jevům u menšin často dle Budilové, Hirta a kol. (2005, s. 7) dochází z důvodu: „...zániku tradičních kulturních norem a hodnot menšiny, slabé integraci členů menšiny do většinové společnosti a následné izolaci....“ Řadí se zde i případy lichvy, které se vyskytují mezi romskou populací v sociálně vyloučených lokalitách. Problematická je i spolupráce s elitami jednotlivých etnických menšin, kteří většinou zastupují především své zájmové skupiny a nikoliv celou skupinu.

4.3 Protiprávní jednání páchaná na příslušnících etnických menšin

Na ochranu práv příslušníků národnostních a etnických menšin jsou v českém právu vytvořeny některé trestné činy a přestupky, které mají případné útoky vůči nim sankcionovat. Stejně tak ovšem může dle těchto skutkových podstat být potrestán i příslušník etnické menšiny, pokud by se dopouštěl protiprávního jednání

proti většině. K tomuto uvádí Zlámal (2007) ve svém článku na internetovém serveru <http://www.saske.sk/>, že jedním z nutných úkolů Policie ČR je dávat najevo všem obyvatelům České republiky, že „...před zákonem jsou si všichni rovni.“

4.3.1 Trestní zákoník a etnické menšiny

V *trestním zákoníku č. 40/2009 Sb.* jsou vyjmenovány trestné činy týkající se útoků na zájmy chráněné zákonem – v tomto případě zájem na ochranu řádného soužití všeho obyvatelstva. V první řadě se touto otázkou v trestním zákoníku zabývá *Hlava X – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, Díl 5 – Trestné činy narušující soužití lidí* a zde uvedené paragrafy - § 352, § 355, § 356.

Jedná se tedy o paragrafy těchto názvů:

§ 352 – Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

§ 355 – Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob

§ 356 – Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod

Trestní zákoník se dále zabývá touto problematikou v další části nazvané *Hlava XIII – Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy*, a tedy zde uvedené paragrafy - § 400, § 401, § 402, § 403, § 404, § 405.

Jedná se tedy o paragrafy těchto názvů:

§ 400 – Genocidium

§ 401- Útok proti lidskosti

§ 402 – Apartheid a diskriminace skupiny lidí

§ 403 – Založení, podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka

§ 404 – Projev sympatií k hnutí směřujícím k potlačení práv a svobod člověka

§ 405 – Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia

V případě ustanovení těchto paragrafů se zejména u § 400, § 401, § 402 jedná již o velmi závažné trestné činy proti lidskosti.

Policista dle Zlámala (2007) při řešení protiprávního jednání, jehož obětí je příslušník etnické menšiny, musí brát v úvahu určitou deprivaci tohoto poškozeného. Tato deprivace vychází především ze skutečnosti, že policista bude většinou řazen ke stejnému etniku, jehož člen na poškozeného zaútočil, což snižuje jeho důvěryhodnost v očích oběti. Pro většinové obyvatelstvo je psychický stres z rasově motivovaného útoku málo pochopitelný, ale menšiny jej prožívají velmi intenzivně. Policista proto musí provádět veškeré úkony s maximální opatrností a taktností. Takové chování by mělo být samozřejmé i u ostatních nerasově motivovaných činů, avšak policejní práce je v mnoha ohledech velmi rutinní a neřídka dochází k necitlivému přístupu. Nejenom v tomto případě je ovšem profesionalita příslušníků naprosto nezbytná. Chování policisty, jako člena majoritní společnosti, může přispět k nápravě vztahů mezi většinou a menšinou, posílení pocitu právní jistoty a důvěry ve státní instituce.

4.4 Cizinecká problematika v Policii ČR

Policie ČR představuje i přes veškerá omezení její činnosti, významnou státní instituci v oblasti cizinecké problematiky. K 1.1.2011 došlo novelizací zák. č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky, ke značnému přenosu kompetencí PČR v oblasti agendy dlouhodobých víz a pobytů na Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR. Dle internetového serveru <http://www.policie.cz/> (2011), zůstávají v kompetenci Policie ČR následující činnosti:

- přijímání ohlášení o místě pobytu po příjezdu do ČR (případné změny u dlouhodobých pobytů a víz se již hlásí na pracovištích ministerstva vnitra,
- u krátkodobých víz, prodlužování doby pobytu v ČR,

- u krátkodobých víz, vydávání potvrzení o tomto druhu pobytu, v případě potřeby potvrzení pro matriční úřad k uzavření sňatku je policií vydáváno potvrzení bez ohledu na délku pobytu,
- zabývá se ověřováním tzv. pozvání,
- kontroluje, zda je pobyt cizince v ČR legální (<http://www.policie.cz/>).

Výše uvedené činnosti tedy Policie ČR a její složka cizinecké policie vykonává i nadále. Další činností, do které je policie zapojena je tzv. schengenská spolupráce, což je dle internetového serveru <http://www.mvcr.cz/> (2010) název pro spolupráci zemí, které jsou zahrnuty do tzv. schengenského prostoru. Jedná se o společné území států, na jejichž hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly a které užívají společný systém ochrany tohoto prostoru. Hranice ve vnitřní části tohoto území je prakticky možné překročit v kteroukoliv noční nebo denní dobu, bez jakékoliv kontroly. Zřetel je kladen na ochranu tzv. vnější hranice „schengenu“. Jedná se o pozemní hranice s nečlenskými státy, mezinárodní letiště a mořské přístavy. Tato ochrana obsahuje i velmi úzké vazby na poli justiční, policejní a vízové spolupráce. Důraz je kladen i na vysokou úroveň ochrany osobních údajů. V tomto prostoru je v současné době zahrnuto 25 států. V první řadě se jedná o 22 členských států Evropské unie, kdy ze „starých“ států EU sem nepatří Velká Británie a Irsko a z „nových“ nebyly doposud přijati Kypr, Rumunsko a Bulharsko. Naopak z nečlenských států se k schengenské spolupráci připojily Švýcarsko, Norsko a Island.

Policejní práce je velmi rozmanitá, a to i ve vztahu k etnickým menšinám. Na osobnost policisty jsou v tomto směru kladeny obrovské nároky. Je nutné, aby se učil lidské rozdílnosti, která může být diametrálně jiná etnikum od etnika. Policista 21. století nemůže být pouze představitelem represivní složky státu. S touto pozicí si již nevystačí. Musí si mnohé brát i od pomáhajících profesí, získávat poznatky z psychologie, multikulturní výchovy, ale učit se i z historie svého národa. Jedině taková policie má smysl a šanci znovu získat respekt obyvatel všech etnik.

5 Obvodní oddělení PČR a etnické menšiny

Obvodní oddělení Policie České republiky v Praze nazývaná Místní oddělení policie, jsou základními útvary policie v České republice. Pokud poškozenému někdo odcizí kolo, bude tuto krádež oznamovat na obvodním oddělení, stejně tak tomu bude u většiny klasických životních situací (občanské soužití, ublížení na zdraví atp.), do které může každý den přijít jakýkoliv občan ČR, včetně příslušníka etnické menšiny. Obvodní oddělení jsou zařazena pod Krajská ředitelství PČR a jednotlivé Územní odbory.

V této kapitole se zaměříme na charakteristiku obvodních oddělení, jako součástí organizace Policie ČR a dále specifikaci vybraných čtyř etnik.

5.1 Charakteristika obvodních oddělení

V rámci policie obvodní oddělení přináležejí k tzv. Službě pořádkové policie, která jak uvádí internetový server <http://www.mvcr.cz/> (2008), je jednou z primárních částí PČR. S počtem kolem 16 000 příslušníků se jedná o základní pilíř policie. Policisté zařazení k této službě přicházejí denně do kontaktu s lidmi, obecními orgány, podnikateli a právníckými osobami. Jedná se o tzv. „univerzální“ službu, která vykonává od každé činnosti nějakou část. Tato univerzálnost ovšem brání užší specializaci příslušníků a klade na výkon jejich služby obrovské nároky. Pořádkový policista musí znát velké množství zákonů, vyhlášek, služebních předpisů, být perfektně fyzicky a psychicky připraven. Univerzálnost těchto policistů je ovšem vynikajícím předpokladem pro výkon služby v dalších specializovaných útvarech, zařazených např. u Služby kriminální policie a vyšetřování. Obvodní oddělení a další základní útvary Služby pořádkové policie jsou tedy jakousi vývojovou buňkou na budoucí specialisty.

Služba pořádkové policie a tedy i obvodní oddělení, dle internetového serveru <http://www.mvcr.cz/> (2008), vykonávají:

- ochranu bezpečnosti osob a majetku,
- spolupůsobí na zajištění veřejného pořádku a v případě jeho porušení činí opatření k jeho obnovení,

- bojují proti kriminalitě,
- přijímají, evidují a šetří oznámení osob,
- plní úkoly v rámci trestního, přestupkového a správního řízení,
- dohlíží na bezpečnost a plynulost silničního provozu (BESIP) (<http://www.mvcr.cz/>).

Obvodní oddělení PČR výše uvedenou činnost vykonávají zpravidla v nepřetržitém 24 hodinovém provozu. Tato oddělení se dle internetového serveru <http://www.mvcr.cz/> (2008) skládají z několika základních funkcí a s nimi spojených činností:

a) Dozorčí služba – jedná se o službu, která zajišťuje nepřetržitý chod obvodního oddělení. Pokud na útvaru nebude nikdo jiný, tak dozorčí je na obvodu, které své stálé služby mají, vždy přítomen. Provádí prvotní příjem telefonických a osobních oznámení a spolupracuje na tomto přijímání s Operačním střediskem územního odboru (pracovníkem linky 158). Zajišťuje tedy kontakt s občany, orgány veřejné moci, právníky osobami a podnikateli a zabývá se jejich oznámeními, podněty, žádostmi a stížnostmi. V nepřítomnosti vedoucího nebo jeho zástupců odpovídá za chod oddělení.

b) Obchůzková služba – tato činnost je založena na dohledu policistů na veřejný pořádek, ochranu majetku, předcházení, případně objasňování trestných činů a přestupků, dohledu na BESIP a pátrání po osobách a věcech v přiděleném úseku v rámci území obvodního oddělení. Je založena na dobré osobní a místní znalosti policistů, kterým byl úsek přidělen.

c) Hlídková služba – je vykonávána v rámci území obvodního oddělení, může se jednat o pěší hlídku, motorizovanou hlídku, případně o hlídku na koních. Vykonává obdobnou činnost jako služba obchůzková, ale v případě hlídkové služby je nedůležitějším aspektem prvotní příjezd na místo činu, zadržení pachatelů a zajištění tohoto místa činu. Jedním ze základních aspektů služby hlídkových policistů je rovněž dohled na BESIP.

d) Procesní služba (zpracovatelé) – policisté - zpracovatelé, zodpovídají za výkon služby v úseku trestního, přestupkového a správního řízení. Rovněž jsou odpovědní za další administrativní činnost obvodního oddělení, vedení informačních systémů a celkový výkon spisové služby (<http://www.mvcr.cz/>).

V rámci obvodních oddělení samozřejmě působí také policisté zařazení jako vedoucí a jejich zástupci, kteří odpovídají za celkový chod útvaru. Důležitým aspektem služby je rovněž výkon preventivních činností v rámci preventivních akcí a přednášek.

V problematice etnických menšin představují obvodní oddělení vzhledem k rozsahu a univerzálnosti své činnosti velmi významnou složku Policie ČR. Policista obvodního oddělení může s příslušníkem menšiny přicházet do každodenního styku, tak jako s každým jiným občanem. Z tohoto důvodu by policisté v rámci výkonu své služby na základním útvaru měli znát specifika etnik, která se vyskytují v jejich služebním obvodu a rovněž s nimi umět komunikovat. Tato znalost je nezbytná pro lepší pochopení jejich kulturních zvláštností a důvodů specifického chování.

5.2 Etnické menšiny v ČR

Dle posledního sčítání lidí v roce 2001 a zveřejněných dat na stránce <http://www.vlada.cz/> (2010) se v České republice nachází více než 18 etnických skupin. V této bakalářské práci se však zaměříme pouze na čtyři etnické menšiny, které se nečastěji vyskytují v rámci působnosti Obvodního oddělení PČR Olomouc II. Toto obvodní oddělení bylo zvoleno s přihlédnutím k osobě autora bakalářské práce, který zde pracuje jako policista dozorčí služby a se zmíněnými etniky má praktickou zkušenost v rámci své vykonávané činnosti.

Na oddělení se v pozicích pachatelů a poškozených nejvíce vyskytují příslušníci romského, slovenského, ukrajinského a vietnamského menšinového etnika. Tato kapitola nehodnotí, která z menšin se v jaké roli vyskytuje nejčastěji a pořadí těchto skupin obyvatel je řazeno v abecedním pořadí.

5.2.1 Romové

Romové jsou jedním z nejvýraznějších etnik v České republice a i z tohoto důvodu jim bude v této kapitole věnována nejrozsáhlejší část. Patří mezi uznané národnostní menšiny ve smyslu zák. č. 273/2001 Sb. a mají své zastoupení v Radě vlády pro národnostní menšiny. Prapředci dnešních Romů dle Sekyta in Šišková (2001) přišli do Evropy ve 13. století, poté co v 10. století opustili svoji rodnou Indii. Jejich původními řemesly bylo kovářství, hudba, košíkářství, řeznictví a mnoho dalších. V oblasti Balkánského poloostrova a Uher, pod které patřilo i dnešní Slovensko, se usídlili v 15. století. Kočovným a polokočovným způsobem života stále žijí v zemích západní Evropy.

Romské etnikum v ČR

Kdo to je vlastně Rom? V české společnosti je většinou zakořeněn obecný názor, že Romem je ten člověk, který jako Rom především vypadá, což ovšem nemusí vždy odpovídat realitě. Bartoloměj in Balvín a kol. (1996, s. 12) k tomuto uvádí: „*Mezi problémy, které sleduje historická věda a kulturní antropologie, patří nepochybně otázka etnogeneze, etnonymu a sociální příslušnosti Romů.*“ Problematika původu Romů je již vyřešena, ale stále se potýkáme s určitými nejasnostmi o jejich etnicitě, tedy jestli mají Romové jednotný nebo polyetnický původ, dodává Bartoloměj in Balvín a kol. (1996).

V České republice označujeme dle Sekyta in Šišková (2001) názvem Rom především jedince, kteří se k tomuto etniku hlásí. K romské národnosti se přihlašuje několik dalších etnických skupin žijících v ČR:

- **Čeští Romové** – zbývající jedinci původního etnika, kteří před druhou světovou válkou žili v Čechách.
- **Moravští Romové** – rovněž pár zbývajících příslušníků tohoto etnika, kteří před druhou světovou válkou žili tentokrát na Moravě.
- **Maďarští Romové** – před druhou světovou válkou žili na území obývaném občany maďarské národnosti.
- **Slovenští Romové** – do roku 1945 žili na Slovensku.

- **Olašští Romové** – do roku 1959, kdy došlo k násilné „sedentarizaci“, tedy usídlení, etnikum kočující po střední Evropě.
- **Sintí** – v ČR žije jen několik málo posledních rodin. Jedná se o etnikum, které se v dnešní době vyskytuje převážně v západní Evropě. Před válkou žili v pohraničních oblastech.
- **Cikáni** – obecný název pro Romy a Sintí, který Romové odmítají a považují ho za hanlivý. Označovali je tak slovanské a germánské národy (Sekyt in Šišková, 2001).

K této problematice se vyjadřují i Budilová, Hirt a kol. (2005), dle kterých je v různých dokumentech, např. pro sociální pracovníky, za Roma považována osoba, která je za něj brána většinou svého okolí. Takové určení je sice oprávněné, ale může způsobit řadu obtíží. Tito autoři uvádějí tři kritéria, dle kterých je v dnešní době člověk označen za Roma:

1. **Kritérium etnické identity** – ten, kdo se sám považuje za příslušníka romského národa nebo etnika.
2. **Kritérium fyzických charakteristik** – ten, kdo vykazuje typické fyziologické znaky.
3. **Kritérium kultury** – ten, kdo sdílí tradiční hodnoty romské kultury (Budilová, Hirt a kol., 2005).

Tato kritéria bývají dle Budilové, Hirta a kol. (2005) často mylně směřována. Riziko takového směřování tkví převážně ve faktu, že někoho označujeme za Roma dle jeho vzhledu a na základě toho předpokládáme, že tento jedinec bude i „*nositelem nějaké specifické romské kultury*“. Takové očekávání je však zcela mylné, jelikož kulturu nezískáváme geneticky, ale pouze výchovou a vzděláváním. Policista by tedy při své práci neměl očekávat, že jedinec „vypadající“ jako Rom bude i nositelem jejich „tradiční kultury“. Stejně je tomu i u jedinců, kteří se za Romy považují a k této národnosti se hlásí. Ani v tomto případě nemusí být taková osoba nositelem „romské kultury“. Obdobným omylem je všeobecně utkvělý názor, že osoby příslušející svými fyziologickými rysy k Romům, by se k této

národnosti měly i hlásit. Mezi částí laické, ale překvapivě i odborné veřejnosti je rozšířen názor, že Romové svoji národní příslušnost např. při sčítání lidu skrývají. V tomto případě je nutné se držet skutečnosti, že: „*kultura se nepřenáší dědičně a že deklarace národnosti tkví v přihlášení se k moderní civilizační kategorii etnicity či národa...*“, tvrdí Budilová, Hirt a kol. (2005, s. 24) a dále dodávají, že tato kategorie se s „tradiční romskou kulturou“ neshoduje. Není tedy sebemenšího důvodu, proč by se každý člověk vykazující tzv. romské fyziologické znaky měl k této národnosti hlásit.

Národnost a etnická příslušnost je především svobodnou volbou každého z nás a neměli bychom v žádném případě nikoho nutit ani někam řadit proti jeho vůli. Dle posledního sčítání lidu z roku 2001 a statistiky ČSÚ, jak uvádí internetový server <http://www.vlada.cz/> (2010), se k romské národnosti přihlásilo 11 746 občanů ČR.

Stručná historie výskytu Romů na českém území

Dle Sekyta in Šišková (2001) hlavní skupina v současné době v ČR žijících Romů na naše území přišla v letech 1945 – 1993. Původních českých a moravských Romů, kteří zde měli několik staletí dlouho tradici zůstalo po druhé světové válce pouze několik málo stovek. Sekyt in Šišková (2001) dělí příchod Romů na území dnešní ČR **do tří vln**:

První vlna – je zasazována do období bezprostředně po válce, kdy si romští mladíci našli převážně v německém obyvatelstvem vysídleném pohraničí nová místa k práci a bydlení. Sem si následně přivedli ze Slovenska celý zbytek své „velkorodiny“. Tito zástupci první vlny si udrželi své tradice a mnohdy i jazyk a jsou v místě svého bydliště považováni okolím za starousedlíky, s ostatním obyvatelstvem žijí bez větších konfliktů. Komplikovanější je situace, kdy se tito původní usedlíci přestěhují do nějaké jiné oblasti, kde nejsou obyvatelé na Romy zvyklí.

Druhá vlna – přichází v období padesátých a šedesátých let minulého století. V této době docházelo na celém území Slovenska k hromadným náborům romských mladých, zdravých a silných mužů do těžkého a stavebního průmyslu na českém území. Předpokladem bylo, že si zde vydělají a vrátí se domů. Očekávání se nenaplnila a tito mladíci si naopak ze Slovenska přivezli své ženy a založili zde rodiny. Většinou se jednalo o mladé Romy z různých osad, odlišných zvyků

a nepsaných zákonů, kteří se hromadně přistěhovali do jednoho místa, aniž by si tyto zvyklosti dostatečně osvojili. Došlo tak k tomu, že svoji kulturu v dnešní době příliš neznají a romský jazyk také zapomněli. I když se tito Romové pokoušeli dobrovolně asimilovat, tak se jim to nikdy úplně nepovedlo a většinová společnost je nepřijala za své. Příslušníci této skupiny mají v dnešní době velké problémy se zvládnutím života v běžné společnosti a tyto potíže někdy nejsou schopni sami vyřešit.

Třetí vlna – ke které dochází v důsledku realizace usnesení vlády č. 502 z roku 1965, *o likvidaci cikánských osad, čtvrtí a ulic*. K této vlně stěhování došlo pod velmi silným nátlakem ze strany státních orgánů. Mnohde byl Romům před očima zbořen jejich původní dům. Z šoku, který prožili při přestěhování do nového kulturního prostředí se zcela jinými zvyklostmi v celém spektru života, se mnoho z nich dodnes nevzpamatovalo. Tato část Romů má v dnešní České republice nejvíce problémů, českou společnost chápou jako nepřátelskou a jejich sousedé je rovněž odmítají přijmout.

Po roce 1990 se dle Sekyta in Šišková (2001) velké množství Romů rozhodlo z českého území odejít dále „na západ“. Do ČR naopak přicházejí Romové z území bývalé Jugoslávie, Rumunska, zemí bývalého SSSR a také opět Slovenska. Jejich cílem je zde získat azyl nebo pokračovat prostřednictvím ČR do dalších evropských zemí. Slovenští Romové na naše území přicházejí rovněž za prací např. na stavbách.

Důležitým mezníkem v historii romského obyvatelstva bylo přijetí *zákona č. 74/1958 Sb., o trvalém usídlení kočujících osob*, který vstoupil v platnost v listopadu roku 1958. Článek na internetovém serveru <http://www.ct24.cz/> (2008) k tomu dodává, že tento diskriminační zákon, který znamenal značný zásah do života Romů platil v našem právním řádu až do roku 1998. Do roku 1990 za jeho porušení hrozilo dokonce vězení. Týkal se nejen Romů kočujících, jako např. olašských Romů, ale i těch, kteří byli již usazení, ale pouze cestovali mezi prací a bydlištěm. Zákon znamenal okamžité nastěhování se do určitého bytu a přidělení práce. V případě odmítnutí byla osoba potrestána vězením.

Specifika komunikace s Romem

Erazimová, Keprtová (2004) tvrdí, že způsoby komunikace u českých Romů nejsou jednotné. Charakterizují tedy hlavně Romy, kteří žijí pospolu v romských

skupinách a prostředí. Rom považuje za neuctivé vyjádření přímého nesouhlasu nebo odmítnutí. Nesouhlas je třeba vyjádřit nepřímými způsoby nebo neverbální komunikací jako je pauza nebo narušení očního kontaktu. Neverbální způsob dorozumívání je u Romů mnohem výraznější. To co my chápeme jako emotivní výstup, je pro Roma neutrální, naopak naši přílišnou neutrálnost chápe Rom jako odměřené jednání. Komunikační funkce a poměr mezi nimi je u Romů značně odlišný.

Dle Erazímové, Keprtové (2004) u Romů do popředí vystupují: „...*funkce kontaktová, konativní a expresivní, a to na úkor funkce informační.*“ To dle těchto autorek znamená, že Rom bude klást větší důraz na vztah k adresátovi, svým projevem chce ovlivnit jeho postoj a vyjadřuje nejenom svůj názor, ale celkový vztah k adresátovi. Romové při sdělení kladou důraz na informace kdo, komu, proč a nikoliv na kde, kdy a jak k události došlo. Tento vzorec chování jim zůstává i při opuštění svého domovského prostředí.

5.2.2 Slováci

Mohlo by se zdát, že když jsme se Slováky žili tak dlouho ve společném státě, nemusíme se o nich ničemu učit. Ale přesto nebo právě proto je třeba se o tomto zajímavém etniku dozvídat co nejvíce informací. Zvláště když v dnešní době malé děti přestávají rozumět slovensky a slovenská kultura již není automaticky součástí té naší. Slováci jsou rovněž uznanou národnostní menšinou dle zák. č. 273/2001 Sb. a mají své zastoupení v Radě vlády pro národnostní menšiny.

Ezzeddine-Lukšíková, Pažejová in Leontiyeva (2006) ve své studii k problematice slovenské menšiny a migrantů uvádí, že Slováci v ČR vykazují několik základních znaků. Především jsou jednou z nejpočetnějších cizineckých skupin s povolením k trvalému nebo přechodnému pobytu dle statistik ČSÚ (2010) dostupných na <http://www.czso.cz/> je jich celkem 76 034 (údaj k 31.12.2008), jsou tedy hned po Ukrajincích a před Vietnamci. V případě pracovníků u českých firem je jich nejvíce a stejně tak jsou nejpočetnější skupinou úspěšných žadatelů o české občanství. Jejich dalším významným znakem je, že vzhledem k naší společné historii jsou rozptýleni po celém území ČR. Převládají však velká města jako Praha, Brno a Ostrava. Vzhledem k již zmíněné společné historii zastávají Slováci zvláštní

postavení v českém právu. Jedná se zejména o možnosti udělení českého občanství. Po rozdělení Československa jim bylo na jejich žádost uděleno, pokud se vzdali toho slovenského. Výjimku tvořili pouze občané, kteří v době rozdělení neměli 18 let, těm bylo dovoleno si ponechat občanství dvojí. Dříve bylo specifické také postavení Slováků na pracovním trhu a v oblasti celní. Tyto výhody pozbyly platnosti po vstupu obou zemí do Evropské unie, jelikož v tomto společenství již neměly smysl.

Stručná historie výskytu Slováků na českém území

Podle Ezzeddine-Lukšíkové, Pažejové in Leontiyeva (2006) je historie slovenského etnika na českém území mnohem delší než pouze doba soužití ve společném státě. Tento společný svazek však vytvořil zvláštní prostor pro vzájemné soužití. Migrace Slováků na české území se v historii odvíjela dle momentální ekonomické, sociální a politické situace.

Šrajerová (2000) k tomuto uvádí, že v období před vznikem první Československé republiky Slováci žili a pracovali na území Čech, Moravy a Slezska převážně jako úředníci nebo studenti, ale hlavně jako nekvalifikovaná zemědělská a průmyslová pracovní síla. Hlavní proud slovenského přistěhovalectví však nastal až po roce 1945, kdy se jejich počet zvýšil o statisíce. Hlavním místem jejich usazování bylo vysídlené pohraničí republiky. Slováci na českém území v období let 1945 – 1992 nebyli považováni za menšinu, ale za jeden ze státotvorných národů. Slováci používali svůj jazyk v úředním styku, zakládali spolky a různé organizace. V období společného státu změnu etnického prostředí většinou ani nevnímali. Změna nastala teprve po rozdělení republiky, kdy se z pozice státního národa dostali v ČR do pozice největší národnostní menšiny. Teprve od tohoto období si začali více uvědomovat svoji slovenskou identitu. Komplikace nastaly rovněž v otázce státního občanství. Jak bylo již zmíněno výše, byli postaveni před volbu občanství ČR nebo SR. Pro většinu Slováků v ČR se jednalo o velmi bolestivou záležitost, jelikož se museli vzdát svých slovenských kořenů a ve své vlastní zemi (SR) být v podstatě cizinci. Nakonec u valné většiny z nich zvítězil pragmatický pohled a rozhodli se pod tlakem okolností pro občanství české.

Šrajerová (2000) dále podotýká, že Slováci v ČR jsou jako menšina stále velmi nejednotní. K tomu přispívá i fakt, že většina etnických Slováků žije ve smíšených česko-slovenských rodinách (až 66,8%) a jsou rozptýleni po celé ČR. Dle statistiky ČSÚ z posledního sčítání lidí v roce 2001 se ke slovenské národnosti hlásí 193 190 občanů ČR, údaj dostupný na <http://www.vlada.cz/> (2010).

O zvláštním postavení Slovenského jazyka v českém právu

Slovenský jazyk má v českém právu výsadní postavení oproti jiným cizím jazykům. V jednání se státními orgány je postaven na roveň jazyka českého, jako druhý uznávaný úřední jazyk. Toto postavení je zakotveno v mnoha právních předpisech. Jedním z nejdůležitějších zákonů, který upravuje postup orgánů veřejné správy je *zákon č. 500/2004 Sb., správní řád*, kde se v § 16 *Jednací jazyk*, odstavci prvním píše: „*V řízení se jedná a písemnosti se vyhotovují v českém jazyce. Účastníci řízení mohou jednat a písemnosti mohou být předkládány i v jazyce slovenském.*“ Teprve v dalších ustanoveních tohoto paragrafu se hovoří o dalších cizích jazycích a problematice tlumočení. Zvláštní postavení v tomto ohledu mají uznané národnostní menšiny, které si mohou vyžádat tlumočnicka, kterého u těchto menšin hradí stát.

5.2.3 Ukrajinci

Mezi českou většinou jsou známí především jako levná pracovní síla, která vykonává těžké práce na stavbách. Rozšířená je rovněž představa, že do naší země začali jezdit teprve v posledních desetiletích. Není tomu ovšem tak. Ukrajinci jsou také již tradiční etnickou menšinou, která splňuje zákonné požadavky pro menšinu národnostní. V počtech legálně, ale i nelegálně žijících a pracujících Ukrajinců jako cizinců se také pravidelně umísťují na předních příčkách statistik. Jak uvádí internetový server <http://www.vlada.cz/> (2010), k ukrajinské národnosti se přihlásilo při posledním sčítání lidí 22 112 občanů ČR. Ukrajinců, kteří zde pobývají na trvalý nebo přechodný pobyt je dle posledních údajů ČSÚ (2010) dostupných na internetovém serveru <http://www.czso.cz/> k 31.12.2008 celkem 131 965, což je největší počet ze všech. Toto číslo samozřejmě zahrnuje pouze legálně pobývajících cizince.

Stručná historie Ukrajinců na českém území

Jak bylo výše již naznačeno, historie Ukrajinců na našem území je velmi dlouhá a sahá až ke středověku. Zilynskyj (2002) však uvádí, že nejenom v českých zemích, ale i v jiných státech Evropy je Ukrajinec jako příslušník národnostní menšiny poměrně novým pojmem. Objevoval se sice již kolem počátku 19. století, ale i na jeho konci byl využíván spíše ojediněle. V této době bylo obvyklejší označení „Rusín“ a „Malorus“, dle oblastí začleněných do Rakouska-Uherska.

Dlouhodobým a běžným jevem v Evropě byl dle Zilynskyje (2002) směr kulturních a kolonizačních trendů od Západu k Východu, případně od Jihu k Severu. Tento fakt tedy snižoval pravděpodobnost většího usazení předků dnešních Ukrajinců na českém území a jejich výskyt zde byl spíše sporadický. Zmíněk přibývá až kolem 16. století, kdy se na severovýchodní Moravu stěhuje pastevecký kmen Valachů. Od tohoto století se předkové dnešních Ukrajinců objevují v mnoha pramenech a historických událostech odehrávajících se v českých zemích. V této souvislosti není bez zajímavosti, že ve 20. století vědci zjistili ukrajinské zdroje pojmenování rostlin na moravském Valašsku. Koncem 19. století na české území přichází ukrajinská inteligence, která zde přicházela z politických důvodů, a také za studiem na českých vysokých školách a univerzitách.

Ukrajinská aktivita na našem území byla dle Zilynskyje (2002) v první polovině minulého století velmi intenzivní. Ukrajinci u nás hledali místo pro svá studia, byla zde založena i ukrajinská univerzita. Rozsáhlá byla jejich literární činnost a hledali zde také podporu pro myšlenku ukrajinské nezávislosti. Druhá světová válka a následně vliv Sovětského svazu veškeré tyto myšlenky a vazby zpřetrhaly. Nový začátek přinesl až revoluční rok 1989 a rozpad SSSR. V devadesátých letech se otevřely nové možnosti spolupráce. Československo a později Česká republika se pro svoji kulturní blízkost stala pro Ukrajince významným cílem migrace a dnes jejich počty dosahují velmi vysokých čísel.

Specifika komunikace s Ukrajincem

Erazímová, Keprtová (2004) uvádí, že mezi komunikací Čechů a Ukrajinců není většího rozdílu. Některé odlišnosti se ovšem pozorovat dají. Lze říci, že ukrajinská společnost je výrazně maskulinní a muži tedy kladou veliký důraz

na svoji důstojnost a projevování úcty jejich osobě. Skupiny např. dělníků mívají hierarchickou organizaci a její členové dbají na své postavení v dané skupině. Ve skupinách, kde si jsou všichni více či méně rovni existuje možnost, že pokud bude vedoucí této skupiny s ostatními špatně jednat, přestanou ho její členové respektovat. U skupin, kde je vzájemná významnost příliš odlišná, bude docházet k ponižování těch méně významných významnějšími, ti je totiž nepovažují za důležité. Jednání na úřadech je rovněž svým způsobem specifické, jelikož Ukrajinci velmi nedůvěřují úředníkům. Přispívá k tomu nekvalita poskytovaných služeb a komplikovanost právních předpisů, která dle jejich úvahy vede ke korupci. Pro Ukrajince, který se považuje za živitele rodiny je také těžké smířit se s tím, že o jeho situaci má rozhodovat žena – úřednice. Ukrajinci muži si při jednáních podávají ruce, jelikož to považují za projev úcty, ruce si musí podat všichni muži navzájem. Při pozdravu může dojít k tomu, že žena bude ignorována. Na oslavách a podobných příležitostech se muži líbají na tváře. Stejně tak se při těchto příležitostech líbají vzájemně ženy. Specifickým jevem mezi Ukrajinci je tzv. rozpalcovka. Jedná se o jakousi neformální znakovou řeč. Původně byla tajná, ale postupem času se vžila do komunikace mezi „*drsnými muži – krutye parni.*“ Nemusí se jednat o kriminálníky v pravém slova smyslu, ale tito pánové jsou velmi ostří. Pravidla této komunikace se vyznačují svojí složitostí, ovšem poznávacím znakem je enormní gestikulace a vystrčený ukazováček a malíček na obou rukou.

5.2.4 Vietnamci

Vietnamci jsou poněkud odlišnější etnickou skupinou od těch předešlých, zde zmíněných. Jedná se o poměrně exotické etnikum, které do naší země původně přilákaly nadstandardní vztahy mezi dvěma socialistickými zeměmi Československem a Vietnamem. Narozdíl od Romů, Slováků a Ukrajinců nesplňují Vietnamci podmínky dané zákonem k tomu, aby byli uznanou národnostní menšinou. Tudíž jejich zástupci ani nejsou členy Rady vlády pro národnostní menšiny, i když se někdy zúčastňují jejich jednání. O pozici národnostní menšiny v ČR Vietnamci velmi stojí a přispět k tomu mohou i výsledky sčítání lidí 2011. Dle minulého sčítání v roce 2001 a zdrojů ČSÚ zveřejněných na internetovém serveru <http://www.vlada.cz/> (2010) se k vietnamské národnosti přihlásilo 17 462

občanů ČR. Rovněž na základě dat ČSÚ (2010) z internetového serveru <http://www.czso.cz/> se v ČR k 31.12.2008 nachází celkem 60 258 Vietnamců cizinců na základě povolení krátkodobého nebo trvalého pobytu.

Stručná historie Vietnamců na českém území

Kocourek, Pechová (2006) ve své studii k Vietnamcům uvádí, že jejich výskyt na českém území je datován od 40. let dvacátého století, kdy do naší země přijeli jejich první studenti. Někteří z nich zde i se svými rodinami žijí dodnes. Pro Československo byl Vietnam velmi zajímavým obchodním partnerem, ať se to týkalo využití Vietnamců jako pracovní síly nebo otázky vietnamských nerostných surovin. V padesátých letech minulého století byly uzavřeny první mezistátní smlouvy. Krátce po jejich uzavření do naší země přijely děti postižené vietnamskou válkou, které na základě těchto dohod měly získat české vzdělání. Několik málo těchto dětí se u nás rovněž trvale usadilo. V padesátých a šedesátých letech do Československa přijížděli dělníci, studenti a praktikanti, kteří se vzdělávali např. ve strojírenských oborech. V sedmdesátých letech byly uzavřeny nové dohody, které potvrdily program přísunu dalších dělníků a studentů do Československa. K nejvyššímu nárůstu Vietnamců došlo v letech 1973 – 1989, kdy v roce 1981 zde bylo evidováno 30 000 – 35 000 vietnamských státních příslušníků.

Martínková, Pechová (2010) uvádějí, že i když oficiální čísla nejsou známa, tak v 80. letech mohlo podniky v ČSSR projít 70 – 120 000 vietnamských dělníků. Po změně režimu v roce 1989 se situace radikálně změnila. Na počátku devadesátých let byl velký tlak na návrat Vietnamců do rodné země a pracovníci byli posíláni zpět do Vietnamu. Tento tlak však nebyl příliš silný a po úpravě legislativy si velké množství Vietnamců vyřídilo živnostenské listy, které jim zaručovaly povolení k dlouhodobému pobytu. Již z 80. let měli zkušenosti s obchodováním s různým zbožím a v této praxi pouze pokračovali. Koncentrovali se hlavně do míst, která jim zaručovala větší zisky, tedy velká města a příhraniční s Německem. Od počátku 90. let můžeme teprve hovořit o opravdové komunitě, která je ovšem stále ve vývinu. Česká republika se stala cílovou zemí i pro Vietnamce z okolních zemí. Zejména z Německa, nejprve v roce 1993 a poté v roce 1995, jich v důsledku politiky tamější vlády přišlo velké množství.

Martínková, Pechová (2010) dále uvádí, že oproti socialistickým létům se změnila skladba vietnamských přistěhovalců. Místo vysoce postavených funkcionářů a jejich dětí do ČR přijíždějí za lepším životem Vietnamci z chudších vrstev. Mnohdy jsou oklamáni různými agenturami, které je pod záminkou blahobytu do ČR přivázejí. Vietnamci se doma silně zadluží, aby mohli do ČR přijet a zde následně zjišťují, že blahobyt je rozhodně nečeká. V důsledku krize je v České republice nedostatek práce i pro české občany a jedinou možností Vietnamců je legalizace pobytu prostřednictvím živnostenského listu, ačkoliv vůbec nepodnikají. Domů se vrátit nemohou, dokud si nevydělají na své dluhy. Někteří z takových Vietnamců postrádají základní prostředky k obživě a vietnamské komunity pro ně musí pořádat finanční sbírky např. na potraviny a zimní oblečení.

Specifika komunikace s Vietnamcem

Komunikační vzorce Vietnamců a Čechů se značně odlišují, což je dáno jejich rozdílným kulturním původem. Erazímová, Keprtová (2004) uvádějí, že řadu takových vzorců určuje i vietnamský jazyk, který je šesti tónový, užívá latinku a využívá velké množství diakritiky. Základní slovní zásobu tvoří jednoslabičná slova. Pro Vietnamce je český jazyk velmi obtížný, velké problémy jim způsobují i zdvořilostní výrazy.

Erazímová Keprtová (2004) charakterizují vietnamský způsob komunikace a uvádí, že ve vietnamštině není používáno vykání a tykání, a proto mají Vietnamci takové potíže s pochopením tohoto jevu v češtině. Vietnamština využívá jiný systém zdvořilostních slov a obrátů, které se odvíjí například od věku nebo společenského postavení osoby. Ve vietnamské kultuře má využití prvků verbální a neverbální komunikace stejný význam. V případě, že však Vietnamec nezná jazyk, nabývá na důležitosti dorozumívání beze slov. Češi si jejich způsob neverbální interpretace někdy chybně vykládají. Týká se to především úsměvu, který vždy neznamená projev radosti, ale může být naopak projevem nervozity, omluvy, našťvanosti nebo rozpaků. Vietnamec se také při hovoru nedívá přímo do očí, což považuje za projev neúcty. V mluveném projevu považují za neslušné si stěžovat a sdělovat své problémy ostatním. Vietnamci nekritizují jednotlivce před kolektivem. Autoritu u nich ztrácí člověk, který nedokáže své negativní emoce udržet na uzdě, křičí nebo

není jinak schopen regulovat své city. Nevhodné je rovněž vést hlasitou diskuzi, ostře argumentovat nebo hádkou přesvědčovat druhého. Vietnamci oceňují pohostinnost, umírněné a slušné chování spojené s klidnými pohyby. Důležitý je také upravený vzhled a slušné oblečení. Dospělý člověk by si neměl dovolit nosit krátké kalhoty, u žen jsou sukně rovněž výjimkou. Při seznamování s Vietnamcem očekávejme kromě podání pravé ruky také překrytí tohoto stisku levou rukou. Rovněž věci jsou podávány oběma rukama, což je projevem úcty ke druhému. Odlišný je i způsob přivolání osoby, kdy Vietnamec přivolává druhého rukou, jejíž dlaň směřuje k zemi a prsty provádí pohyb k sobě, což může Čech chápat jako odhánění, ale pro Vietnamce znamená dlaň směrem nahoru projevení nadřazenosti. Jako nadřazené také chápou chování, při kterém jedna osoba při sezení s nohou přes nohu nechá špičku svojí horní nohy směřovat proti druhé osobě. Hrubě neuctivé je dotýkat se Vietnamců hlavou. V postoji chápou držení rukou v bok jako negativní a ruce zkřížené přes prsa jako rozčílení nad rozhovorem. U vysoce postavených a bohatých Vietnamců se můžeme na levé ruce setkat s neúměrně dlouhým nehtem na malíčku. Nehet má ostatním dát najevo, že tato osoba nemusí pracovat.

Jak jsme se z této kapitoly dozvěděli, policista obvodního oddělení je tím prvním, který se bude potýkat s každodenními problémy obyčejných občanů. I ve vztahu k etnickým menšinám představuje styčného důstojníka českého státu, který bude řešit jejich obtíže a přání. Z tohoto důvodu jsme se zaměřili na obecné seznámení se s obvodními odděleními a přiblížili si čtyři etnické menšiny, které žijí v obvodu policejního oddělení Olomouc II a v případě Slováků, Ukrajinců a Vietnamců tvoří i největší cizinecké komunity v ČR. U třech etnik, jejichž vzorce chování nám nejsou až tak známé, byl kladen důraz i na jejich specifický způsob komunikace, který by měl mít každý policista na paměti. Na tuto kapitolu bezprostředně navazuje praktická část této bakalářské práce, která se bude zabývat přímo osudy zástupců zmíněných čtyř etnik v práci Obvodního oddělení Olomouc II, které si v následující části i více přiblížíme.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Metodologie a cíl výzkumu

V České republice se často setkáváme s názorem, že lidé jiného než českého etnika jsou nositeli určitých vlastností, které je jasně předurčují k trestné a jiné deliktní činnosti. Někdy by se mohlo zdát, že jediné správné etnikum na celém světě jsme my Češi. Zato každý Ukrajinec musí pracovat načerno nebo být mafián a každý Róm je přinejmenším zloděj. Je velmi jednoduché svést problémy nějakého člověka pouze na jeho původ. Mnohem složitější je místo odsuzování se pokusit zamyslet nad příčinami takového stavu. A úplně nejsložitější je hledat pro takový stav funkční řešení. V následující kapitole se alespoň částečně pokusíme odpovědět na některé z těchto otázek a problémů

6.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je provedení rozboru životních osudů čtyř zástupců etnických menšin a jednoho českého zástupce, kteří se vyskytli pro své protiprávní jednání na Obvodním oddělení PČR Olomouc II. Dále se na základě těchto případových studií pokusíme ověřit výzkumnou otázku, **zda je skutečně příslušnost k nějaké etnické menšině příčinou jejich deliktního jednání** a případně se zaměříme na jiné možné důvody jejich patologického chování.

6.2 Metoda a vzorek respondentů výzkumu

K naplnění stanoveného cíle bylo využito kvalitativní metody výzkumu – **případové studie**. Průcha (2003, str. 188) definuje případovou studii jako výzkumnou metodu: „...v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (např. žák, malá skupina žáků, učitelů, jednotlivá třída, škola apod.) Ten je detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání týchž objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu, nevýhodou omezenost zobecnitelnosti výsledků...“

Při sestavování těchto případových studií bylo využito všech vědomostí získaných v průběhu studia studijního oboru, dále poznatků z dostupné literatury a zdrojů nastudovaných v rámci tvorby teoretické části bakalářské práce i poznatků získaných z praktické činnosti policisty. Samotný výzkum byl proveden v budově Obvodního oddělení PČR Olomouc II v období měsíců březen až září roku 2010. Bylo při něm využito metod nestrukturovaného rozhovoru v rámci prováděných úkonů trestního řízení a jiných úkonů dle zákona o policii. Dále nepřímého pozorování a studia dostupné dokumentace.

Pro rozbor jednotlivých případů byly na základě získaných zdrojů sestaveny samostatné kazuistiky, které se skládají z rodinné a osobní anamnézy, školní a profesní anamnézy a rovněž anamnézy deliktního jednání osoby, pro které byla přítomna na obvodním oddělení. V rámci těchto anamnéz byly sledovány následující významné okruhy života respondentů:

- a) **Rodinná anamnéza:** Okolnosti narození a dětství osoby, fungování primární rodiny, její finanční situace a dodržování kulturních zvyklostí. V případě cizinců byly zkoumány okolnosti příchodu jejich rodiny do ČR.
- b) **Osobní anamnéza:** Zde byla zkoumána osobnostní stránka respondenta, jeho vztah k České republice a českému národu obecně. Dále případné obtíže, které vznikly v soužití s majoritní většinou. Z osobnostního hlediska byl studován vlastní vztah a motivace jedince k jeho protiprávnímu jednání.
- c) **Školní a profesní anamnéza:** V rámci této anamnézy byla sledována školní dráha jednotlivých respondentů a na ni navazující případná pracovní kariéra.
- d) **Anamnéza deliktního jednání osoby:** Zde byla rozebrána deliktní „dráha“ osob od jejího počátku až k přítomnosti na OOP ČR Olomouc II.

Rozsah jednotlivých anamnéz je závislý na míře komunikativnosti jednotlivých osob a také rozsahu jejich případů.

6.3 Vzorek respondentů

Ve výše uvedeném sledovaném období bylo z činnosti OOP ČR Olomouc II vybráno pět osob, které se dopustily nejčastějších protiprávních skutků páchaných nejen etnickými menšinami v působnosti obvodních oddělení. Jak již bylo uvedeno v teoretické části, v bakalářské práci se zabýváme čtyřmi nejčastějšími etniky v rámci činnosti tohoto obvodního oddělení. Z těchto etnik byl tedy zaznamenán výskyt dvou pachatelů trestné činnosti, jednoho zástupce romského etnika a jednoho zástupce ukrajinského etnika. Dále pohřešované vietnamské dívky a slovenské osoby bez přístřeší. Pro potřeby diskuze o cíli výzkumného šetření byla zpracována rovněž studie českého pachatele trestní činnosti, pocházejícího z prostředí obývaného převážně romskou etnickou skupinou.

V rámci zpracovaných kazuistik bylo v rámci ochrany osobních údajů a osobnosti respondentů přistoupeno ke změně jmen, dat a dalších skutečností, které by mohly vést k jejich identifikaci, při zachování výzkumné hodnoty šetření.

6.4 Obvodní oddělení PČR Olomouc II

Organizace policie, její fungování a rovněž kompetence obvodních oddělení byly přiblíženy v rámci teoretické části bakalářské práce. OOP ČR Olomouc II tedy vykonává tuto činnost jako každé jiné oddělení v ČR.

Jak již vyplývá z jeho názvu, je situováno v městě Olomouci. Toto město má své městské čtvrti, v rámci kterých působí komise městských částí, ale tyto jsou pouze poradními orgány magistrátu a nikoliv samostatnými městskými obvody s vlastními starosty. V působnosti obvodního oddělení Olomouc II jsou vcelku nebo částečně městské části Hodolany, Holice, Nemilany, Nové Sady, Nová Ulice, Povel, Slavonín, Tabulový Vrch a kouskem i centrum Olomouce.

Hrdý (2011) ve své zprávě hodnotící bezpečnost v jejím teritoriu uvádí, že toto OOP má rozlohu 39 km² s počtem 32 533 obyvatel, což je největší počet v rámci olomouckých oddělení. O bezpečnost těchto občanů se v současnosti stará 37 policistů, ale toto číslo je velmi proměnlivé a má spíše sestupnou tendenci. Pro případné další přiblížení činnosti oddělení je celá tato zpráva o bezpečnosti na území

OOP ČR Olomouc II, která je jinak dostupná na internetové adrese <http://www.policie.cz/>, přiložena k bakalářské práci jako **příloha č. 1**.

6.5 Kazuistiky

Kazuistika romského mladíka páchajícího majetkovou trestnou činností

Rodinná anamnéza

Tomáš se narodil v roce 1992. Byl již čtvrtým dítětem jeho romského otce (dnes 42) a matky (41), kteří obývali byt 2+1 v převážně Romy obývaném domě. Vzhledem k tak velkému počtu osob se rodina potýkala se stísněnými podmínkami pro život. Otec byl často vyšetřován policisty pro majetkovou trestnou činnost, které se dopouštěl společně s dalšími členy širší rodiny. Zaměstnán trvale nebyl, pracoval pouze náhodně na výkopových pracích. Matka byla rovněž nezaměstnaná a starala se hlavně o děti.

Rodina žila převážně z prostředků poskytovaných sociálním systémem. V domácnosti byly také časté návštěvy pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí, které se zajímaly o podmínky jejich výchovy. Z důvodu zanedbání povinné péče byly všechny děti včetně Tomáše umístěny do ústavní péče, ze které Tomáš několikrát utekl zpět domů a musel být vypátrán orgány policie.

Při dotazu na dodržování tradic se Tomáš zarazí a nechápe, co se tím myslí. Po vysvětlení říká, že nikdy nežili jinak než všichni ostatní. Dodržovali Vánoce a jiné české zvyky a když byly peníze měli i kapra. Jaké jsou původní tradice Romů, netuší.

Osobní anamnéza

Tomáš je silně impulzivním jedincem, který těžce ovládá své emoce. Má nedostatek respektu k autoritám a svým občanským povinnostem. Slova musíš nebo měl bys mu nic neříkají. V případě, že mu je vykáno, druhou osobu nerespektuje. Je důležité s ním hovořit jako s rovným a nepoučovat ho, jelikož se cítí být dospělým.

Při otázce na své rómství se k romské národnosti hlásí, ostatní označuje za „gadže.“ Češi jako takoví mu nevadí, má spoustu českých kamarádů z ulice i dětského domova, ale nenávidí hlavně „skiny.“ Nejhorší pro něj je, když ho někdo odsuzuje jenom z důvodu, že je Rom. To se mu stalo při přijímání na základní školu,

kdy byl ihned zařazen do školy zvláštní, aniž mu někdo dal šanci. Rád by odjel třeba do Kanady, jelikož tam už je část jeho rodiny a žijí si tam velmi dobře.

Trestnou činností páchá, protože se chce mít dobře, a to co nejdřív, nechce čekat na výplatu a nechat se v práci šikanovat. Má názor, že by stejně skončil jenom u lopaty, jelikož má jenom částečné základní vzdělání.

Školní a profesní anamnéza

V případě Tomáše započala jeho povinná školní docházka v roce 1998 zařazením na zvláštní školu. Tato docházka byla přerušena po dvou letech, kdy byl umístěn do dětského domova se školou a zde v ní pokračoval. Školní výsledky byly značně ovlivněny jeho častými útekami a základní vzdělání odchozením devíti tříd nesplnil.

V roce 2010 opustil ústavní výchovu, jelikož dosáhl osmnácti let. Doposud nemá žádné zaměstnání a z úřadu práce byl sankčně vyřazen.

Anamnéza deliktního jednání

Tomáš byl od svých osmi let umístěn v dětském domově se školou z důvodu, že jeho primární rodina byla značně nefunkční. Prvním jednáním, které porušovalo nějaké nařízení bylo několikanásobné opuštění tohoto ústavního zařízení. V průběhu těchto úteků se dopouštěl opětovných drobných krádeží, při kterých byl několikrát zadržen policií a navrácen do dětského domova. V tomto domově byl opětovně trestán pro kázeňská porušení vnitřního řádu a násilí na spolubydlících.

Do jeho patnácti let bylo několik přestupků a trestných činů odloženo pro nedostatečný věk. Po dosažení věku trestní odpovědnosti byl několikrát potrestán komisí pro projednání přestupků a jedním podmíněným trestem pro krádeže.

Z tohoto důvodu byl policisty OOP Olomouc II v květnu roku 2010 zadržen v olomouckém obchodním domě na Horním Lánu v Olomouci. Odcizil sice pouze hru na DVD za 600,- Kč, ale vzhledem ke svému předešlému trestnímu jednání a tomu, že se krádeží dopouští opakovaně, byl jeho čin klasifikován jako trestný čin krádeže. V této souvislosti mu bylo sděleno podezření z uvedeného činu a jeho jednání bude posuzovat soud, který rozhodne o výši trestu.

Kazuistika slovenské osoby bez přístřeší

Rodinná anamnéza

Peter se narodil v roce 1971 ve východoslovenském městě Humenné. Otec (dnes 64) i matka (dnes 60) byli oba dělníky v místní továrně na výrobu polyamidu. Peter byl jejich druhým synem, kdy ten první se narodil před dvěma lety. Rodina nebyla nijak zvlášť bohatá, ale jejich finanční situace byla stabilizovaná. Žili v panelovém bytě 3+1 na jednom z místních sídlišť.

Otec často pil a domů chodíval opilý, takže Peterovo dětství bylo provázeno hádkami a občas i násilím. Rozvést se matka nechtěla, a tak s otcem vydržela až do dnešních dní. S bratrem měl Peter běžné sourozenecké vztahy, pomáhali si a neměli zásadnější spory.

V devatenácti letech Peter po několika krátkodobých vztazích poznal svojí budoucí manželku Danu, kterou si po ročním partnerství vzal. Dana měla v té době osmnáct let. Byl jim přidělen městský byt a v roce 1992 se jim narodila dcera Anna a následně v roce 1994 syn Pavol.

Peter pracoval jako opravář strojů a jeho manželka byla prodavačkou v prodejně smíšeného zboží. V té době již na rodinu tvrdě dopadaly politické a ekonomické změny, které byly spojeny s několikanásobnou změnou zaměstnání i krátkým obdobím Peterovy nezaměstnanosti. Manželství jim vydrželo do roku 2000, kdy se s Peterem rozhodla jeho žena rozvést, jelikož neměl práci, často pil a ona to již nechtěla snášet. Děti jí soud ponechal v její péči a Peter byl nucen se nastěhovat na nějakou dobu zpět k rodičům. Asi po půl roce se rozhodl zkusit štěstí v ČR na zdejších stavbách, případně zde začít nový život.

Osobní anamnéza

Komunikace s Peterem je pro jeho častou opilost složitá, ale je to člověk otevřený a očividně společenský, i když lehce impulzivní. V kolektivu osob bez přístřeší je oblíbený a má vůdčí roli. Tak jako většina ostatních osob bez přístřeší kouří a holduje alkoholu, který mu prý dovoluje v této době přežít. Tvrdí, že v životě neměl moc štěstí a za minulého režimu by se mu dle něj dařilo lépe. Stát by ho nenechal bez práce a dnes mu nemá co přikazovat, když ho nechal na holičkách.

Rovněž nechápe proč se rozdělilo Československo, on je doma na Slovensku i tady. Oba státy na to podle něj doplatily ekonomicky. S tím souvisí i jeho vztah k Čechům a české zemi obecně. Necítí se zde jako cizinec, pouze ho mrzí, že jsou na něj Češi občas nepříjemní, protože je Slovák, a to jak jeho kamarádi, tak i policisté a lidé na úřadech. Ale myslí tím spíše styl komunikace, diskriminován pro svoji slovenskost nikdy nebyl.

Po dětech se mu stýská, ale neodvažuje se s nimi nějak spojit, protože je na ulici a nebyly by na něj pyšné. Ví, že má vůči nim dluhy na výživném, ale nemá jim to z čeho zaplatit a nemyslí si, že ho ještě někdo zaměstná.

Školní a profesní anamnéza

Do základní školy nastoupil v roce 1977 a říká, že byl průměrným žákem. Škola ho nikdy moc nebavila a když už by si měl vybrat, tak ho bavil tělocvik, dílny a dějepis. Nesnášel hlavně ruštinu.

Po základní škole nastoupil na učiliště, kde se vyučil opravářem stavebních strojů. Poté nastoupil v roce 1989 do prvního zaměstnání, kde pracoval jako opravář stavebních strojů a vydržel zde až do roku 1995, kdy byl z reorganizačních důvodů propuštěn. Poté vystřídal několik různých zaměstnání jako řidič, svářeč a pracoval i v zemědělském družstvu.

Po rozvodu se rozhodl odjet do ČR za prací. Pracoval zde v Olomouci od roku 2001 jako dělník na stavbách a výkopových pracích. Od roku 2004 je nezaměstnaný.

Anamnéza deliktního jednání

Peter je občanem Slovenska, do ČR přišel v roce 2001 a pracoval jako dělník, bydlel různě po ubytovnách. Doufal, že časem najde stabilní zaměstnání a podaří se mu zapustit v Olomouci kořeny. Partnerku si zde až na pár náhodných známostí nenašel. Postupem času začal více a více holdovat alkoholu, což se začalo projevovat na jeho pracovních výkonech. Brzy byl ze zaměstnání propuštěn a došly mu i peníze na ubytovnu. Domů na Slovensko se vrátit nechtěl, protože ho tam čekají pouze dluhy na nezaplaceném výživném, a také to chápal jako potupu.

Od roku 2004 je tedy na ulici a živí se různými způsoby. Dopouští se drobných krádeží a vloupání do sklepů, za které byl párkrát řešen policií, občas žebrá, ale to v Olomouci moc nevynáší. Podrobně o tom hovořit nechce, spoustu z těchto krádeží

mu nikdy nezjistili. Když je léto a teplo je to dobré, občas se dá něco vzít i ze zahrad a jídla je celkem dost, horší je to v zimě. Pokouší se přespávat různě po bytových domech, když se tam dostane nebo si občas zaplatí azylový dům. Někdy se schválně hodně opije a lehne si na veřejné místo, aby ho policisté odvezli na protialkoholní záchytnou stanici, kde se aspoň dobře vyspí. Peníze z něho stejně nikdo nedostane, když nic nemá.

Důvodem jeho poslední přítomnosti na obvodním oddělení Olomouc II v srpnu 2010 byla skutečnost, že při jeho kontrole v kolonii u řeky Moravy obývané osobami bez přístřeší bylo policisty zjištěno, že se jedná o osobu v pátrání. Petera hledají slovenské justiční orgány pro trestný čin zanedbání povinné výživy. V rámci Schengenského informačního systému se tyto orgány dožadují zjištění jeho pobytu. Pan Peter je převezen na oddělení, kde jsou s ním sepsány potřebné dokumenty a následně je propuštěn. Od té doby je jeho osud neznámý.

Kazuistika ukrajinského pachatele krádeže

Rodinná anamnéza

Igor se narodil v roce 1987 v ukrajinském městě Lvov v tehdejší SSSR, jako prvorozený syn. Otec (dnes 46) byl ukrajinským důstojníkem sovětské armády a matka (dnes 43) byla před svým mateřstvím učitelkou. Otec v roce 1990 tragicky zemřel a syn zůstal s matkou sám. Ta si v roce 1992 prostřednictvím inzerátu v novinách našla nového partnera v tehdejší Československu, městě Olomouci, za kterým odjíždějí a téhož roku je svatba.

Nový otec (dnes 45) je podnikatel a rodina bydlí v panelovém bytě 3+1 v Olomouci. Rodina je funkční a nevlastní otec syna přijal. V roce 1995 se Igorově matce a nevlastnímu otci narodila dcera. V tomto složení rodina prochází veškerými útrapami a sociálními změnami bez větších problémů. Finanční zajištění obstarával otec podnikatelskou činností. Matka pracovala a pracuje jako překladatelka.

Dodržují převážně české kulturní zvyklosti a z ukrajinských si uchovávají pouze pár nejzajímavějších, zejména kvůli matce. Igor má k celé rodině, nevlastnímu otci i sestře velmi pozitivní vztah. Občas navštěvuje širší příbuzenstvo na Ukrajině

nebo ta přijíždí do ČR. V roce 2009 se celá rodina přestěhovala do nového rodinného domku.

Osobní anamnéza

Igor je inteligentní mladý muž, který dobře formuluje své myšlenky a potřeby. Problémem jeho osobnosti je přílišná důvěřivost k lidem až jistá dobráckost, která byla i příčinou jeho trestního jednání. Je lehce introvertní a občas zadržává, zvláště v přítomnosti velkého množství osob. Partnerku v současné době nemá a po špatné zkušenosti z minulého vztahu ji zatím ani nechce. Má sportovní vlohy, rád běhá a hraje fotbal. Je nekuřák, alkohol pije příležitostně.

Svého biologického otce si nepamatuje a i na dětství na Ukrajině má pouze mlhavé vzpomínky. Rád se sice ke svému původu hlásí, ale zároveň se již cítí být součástí české společnosti. Domnívá se, že pokud žije v České republice, je dobré dodržovat české zvyky a tradice. Rovněž je názoru, že když cizinec nevyčnívá a snaží se přizpůsobit, česká společnost jej snáz přijme. Největší obtíže zažíval při získávání českého občanství. Tento proces byl provázen poměrně rozsáhlou byrokracií a ještě dnes si vzpomíná na kontroly cizinecké policie v jejich bytě. Češtinu se naučil dobře, pouze v některých částech je rozpoznatelný cizí přízvuk.

V průběhu dosavadního života nepáchal žádnou trestnou činnost a jedná se o jeho první prohřešek proti zákonu.

Školní a profesní anamnéza

Igor byl průměrným studentem, který nevyčníval. Svá školní léta započal s ročním odkladem povinné školní docházky, aby mohl doplnit chybějící znalosti češtiny. S tímto handicapem se brzy vyrovnal a svojí pilností a i díky citlivému přístupu učitelů prošel základní školou bez větších problémů. V dětském kolektivu se občas potýkal s posměchem, ale díky své povaze se s tím vždy nějak vyrovnal a postupem času si získal dostatek kamarádů.

Po základní škole nastoupil na maturitní obor elektrotechnik, který úspěšně dokončil. Pokoušel se i o studium na vysoké škole, ale obor informatika nedokončil, protože už chtěl vydělávat. Ve svých dvaceti letech nastoupil do prodejny elektra jako prodavač, kde pracoval až do svého trestního jednání.

Anamnéza deliktního jednání

Igor neměl nikdy problémy se zákonem ani se dle příbuzných nevyznačoval konfliktním jednáním. Zřejmým původcem spáchané krádeže je Igorův kolega v zaměstnání jménem Petr. S tímto si Igor od začátku rozuměl a měli spoustu společných zájmů. Problémem nového kamaráda však byly peníze. Petr mu tvrdil, že se nerozešel v dobrém s rodinou a musí se od devatenácti starat sám o sebe. Igor mu to věřil a když mohl, tak Petrovi všelijak pomáhal. Občas mu nějaké peníze půjčil, on mu je většinou vrátil.

Pak ale přišel osudový rok 2010, ve kterém v lednu Igor půjčil Petrovi 20 000,- Kč, a ten mu sliboval, že peníze co nejdříve vrátí. V březnu 2010 Igorovi však sdělil, že má problémy. Nemá na splácení dluhů a na nájem. Poprosil Igora, jestli by mu nepomohl z této nouze. Navrhl, že v polední přestávce odnesou z prodejny plazmovou televizi v hodnotě 40 000,- Kč do Petrova auta a pak oznámí na policii, že televizi někdo z prodejny odcizil. Pojišťovna to zaplatí a nikdo si ničeho nevšimne. Igor nejdřív váhal, chtěl ale Petrovi pomoci, a tak souhlasil. Když však z prodejny nakládali krabici do Petrova auta, ostraze vedlejší výrobní nábytku se to zdálo divné a zavolali majiteli prodejny. Ten ihned přispěchal na místo a celou věc oznámil na policii.

Teprve zde se Igor dozvídá, že Petr je známý recidivista s bohatou trestní minulostí, který má problémy s drogami a hracími automaty. Igor si uvědomuje, že se stal spolupachatelem a bude potrestán. Svého jednání velmi lituje a jeho štěstím je opora ze strany příbuzných.

Kazuistika pohřešované vietnamské dívky

Rodinná anamnéza

Jitka se narodila jako prvorozená dcera v roce 1994 v Olomouci. Otec (dnes 46) a matka (dnes 44) do Československa přijeli v roce 1992 za podnikatelskou činností v prodeji obuvi, textilu a dalšího zboží. Pozici jim ulehčil jejich vietnamský strýc, který v Československu žil již nějakou dobu a znal zdejší prostředí.

Rodina žije v bytě 3+1 v Olomouci. Jejich finanční situace je stabilizovaná a příjmy z podnikání jsou dostatečné. Rodiče další dítě již neměli, jelikož lékaři Jitčině

matce sdělili, že by to mohlo ohrozit její zdraví, a Jitka je tak jedináčkem. Rodina se schází především s příbuzenstvem, které v ČR žije a jednou za rok cestují do Vietnamu za prarodiči.

Českým zvyklostem se rodina nebrání, ale udržují si především ty vietnamské. Všichni mají pouze vietnamské státní občanství a žijí zde na povolení k trvalému pobytu, které je zajištěno živnostenskou činností rodičů. Rodiče by se jednou rádi vrátili do Vietnamu, dcera už méně.

Osobní anamnéza

Jitka je mladá dívka v pubertálním věku, který se projevuje ve všech stránkách její osobnosti. Své rodiče v rámci mezí respektuje, ale chtěla by se více osamostatnit. Nemá ráda, když jí rodiče přikazují s kým má kam chodit. Myslí si, že jí kamarádi rozumí mnohem víc, protože jí nechávají volný prostor. Osobnost je silně extrovertní s cholerickými rysy. Nemá smysl jí poučovat a je nutné s ní vést komunikaci jako rovný s rovným.

K českému národu má pozitivní vztah a má Čechy ráda, sama se cítí být částečně Češkou i Vietnamkou, ale spíše se prohlašuje za „světovou občanku“. Nejhorší pro ni bylo, když ji jako malé nadávali, že je žlutá a šikmooká atp. Ve škole se s tím rychle vyrovnala a protože byla ve škole vždycky výborná, získala brzy respekt. Mezi dětmi třeba na dětských hřištích už to bylo horší, ale nikdy si z takových věcí nedělala hlavu, důležité pro ni bylo, že má pár pravých kamarádů, kteří jí mají rádi a to jí stačilo. Chápe co jsou to kořeny, a také se k nim hlásí, ale svoji budoucnost vidí jinde než ve Vietnamu. Český jazyk jí nedělá problémy, jelikož v ČR žije odmalička, umí také vietnamsky a v současné době studuje angličtinu a francouzštinu. Jednou by ráda někam vycestovala. Třeba do USA nebo Anglie, tam by se jí líbilo. Po rodičích by se jí určitě stýskalo, ale na druhou stranu se těší, až jí bude osmnáct a bude si více o svém životě rozhodovat.

Co se kluků týče, tak už s několika chodila a nebyli to jenom Vietnamci, ale zatím nic vážného. Kluka by chtěla hlavně hodného, aby rád cestoval a bavil se životem. Protože ona dle svých slov život miluje.

Školní a profesní anamnéza

Jitka je i přes svoji vzdorovitou povahu nadprůměrnou studentkou. Základní školou prošla bez větších problémů s vynikajícím prospěchem. Následně nastoupila na jedno z olomouckých gymnázií, kde se opět projevuje jako výborný student. Nadprůměrných výsledků dosahuje v matematice, cizích jazycích a přírodních vědách. Výraznější problémy s chováním ve škole nemá, pouze občas je nutné ji v hodině napomenout. Po gymnáziu by ráda nastoupila na vysokou školu, třeba medicínu.

Anamnéza deliktního jednání

V případě Jitky se jedná o její první výraznější prohřešek. V září roku 2010 přišli její rodiče na OOP Olomouc II oznámit její pohřešování. Ráno odešla jako vždy do školy, ale domů se již nevrátila. Kolem osmé hodiny se jí rodiče snažili dovolat na mobilní telefon, ale nebrala ho. Rovněž na SMS zprávy nereagovala. Z tohoto důvodu rodiče nejprve telefonovali její třídní učitelce, která jim sdělila, že ze školy odešla v pořádku kolem třetí hodiny odpolední v doprovodu několika spolužáků. Třídní učitelka ihned zatelefonovala rodičům těchto spolužáků, ale ti byli již v pořádku doma.

Z tohoto důvodu se rodiče rozhodli oznámit celou věc na policii. Zde byly provedeny nezbytné úkony nutné pro její identifikaci a vyhlášeno celostátní pátrání. Vzhledem k jejímu nízkému věku byla provedena lokalizace jejího mobilního telefonu, který se měl nacházet v centru města. Po několika neúspěšných pokusech a následných nových lokalizacích, byla Jitka po dvou hodinách pátrání nalezena v jednom z olomouckých barů v přítomnosti nějakého mladíka. Poté byla převezena na obvodní oddělení, kde s ní byla sepsána potřebná dokumentace a následně byla předána rodičům.

Ve své výpovědi uvedla, že se pouze procházela po městě s jejím kamarádem a nechtělo se jí domů. Telefon nebrala, protože věděla, že by jí rodiče nenechali tak dlouho venku. Nechápala, proč na ni rodiče prostě nepočkali, ale zároveň ji mrzelo, že vzbudila takový rozruch a slíbila, že příště dá o sobě vědět.

Kazuistika českého pachatele majetkové i násilné trestné činnosti

Rodinná anamnéza

David se narodil jako nečekané dítě v Olomouci v roce 1992. Otec (dnes 47) a matka (dnes 37) spolu byli v partnerském vztahu teprve půl roku a početí dítěte neplánovali. Jejich partnerský vztah byl již před početím Davida velmi bouřlivý. Otec se vyznačoval velmi vznětlivou povahou a náklonností k alkoholu, která často vyústila ve rvačky v restauračních zařízeních, ale i s jeho přítelkyní, matkou Davida. V předešlých letech byl otec několikrát soudně trestán a odsouzen k nepodmíněným trestům odnětí svobody. Matka s ním přesto všechno zůstávala a dokonce spolu měli Davida. Ten nebyl otcovým prvním dítětem, otec měl již z předešlých mimomanželských vztahů dva potomky - dceru a syna, o které se však staraly jejich matky bez otcova přičinění. Rovněž v případě Davida se otec neměl k manželství, ale chtěl s ním a matkou zůstat.

Na základě matčiny podané žádosti jim byl přidělen městský byt 1+1. Tento dům je v současné době obývaný převážně Romy. Otec pokračoval i přes narození syna v agresivním stylu svého chování a v Davidových třech letech se dopustil těžkého ublížení na zdraví na jednom ze svých známých, za což byl odsouzen k šesti letům nepodmíněně. David tak vyrůstal pouze s matkou, která jejich obživu zaopatřovala prostřednictvím sociálních dávek a příležitostných brigád, stále zaměstnání neměla. Matka se nestýkala se svými příbuznými, takže jedinými přáteli a prostředím ve kterém David vyrůstal, byl jejich dům.

Otec se domů vrátil, když bylo Davidovi devět let. Převýchovný aspekt vězení však u něj nezapůsobil, krátce po jeho propuštění byl za pokus o vraždu odsouzen k novým jedenácti letům vězení.

Osobní anamnéza

David má k státním orgánům, jiným lidem a v podstatě celému světu velmi odmítavý postoj. K dobré komunikaci s jeho osobou je nutné mu dát najevo, že je druhá osoba neodsuzuje a chce mu bez hodnocení naslouchat. Autority neuznává, život mu nikdy nikdo neulehčil a on chce být svým pánem. Základní pravidla společenské komunikace mu nejsou vlastní. Má snížené volní vlastnosti a ostatním

zásadně tyká. Přes svůj navenek tvrdý postoj je u něj viditelná vnitřní tenze a nejistota.

Svůj celkový postoj ke společnosti by se dal zkráceně vyjádřit slovy, naprosté odmítnutí. Politika ho nezajímá, ve školách učí „blbci“, policajti nejsou o moc lepší a nejradši by odjel někam daleko, do úplně jiné země, třeba Austrálie. Doma s matkou dodržovali všechny svátky, teda dokud býval doma, teď už je spíš u své holky, která bydlí ve stejné čtvrti. Nikdy nedostával moc velké dárky, neměli na to peníze, občas dostal k Vánocům třeba jenom ovoce. Ale matku z toho neviní. Hlavním viníkem je podle něj otec, který ho radši nikdy neměl zplodit, ale jinak se o něm nechce bavit.

Své trestní jednání vysvětluje tak, že když někoho zbijе, tak ho ten druhý provokuje a nebo se mu posmívá. Krádeže páchá, protože si nikdy nic nemohl dovolit a připadá mu to jako nejlepší způsob výdělku u člověka bez vzdělání. Tvrdí, že politici taky kradou a nikdo je netrestá. Do vězení nechce, ale slyšel, že to stejně není taková hrůza. Že tam člověk má pravidelné jídlo a ještě se může něčemu novému zadarmo naučit.

Školní a profesionální anamnéza

David ve svých školních letech rozhodně nepatřil mezi dobré žáky. Do základní školy nastoupil v roce 1998 a měl ji pouze pár kroků od bydliště. Škola ho vůbec nebavila a raději by běhal s kamarády venku. Do páté třídy byl jeho prospěch alespoň uspokojivý, ale od šesté třídy se již začaly objevovat nedostatečné výsledky. Nějakým způsobem prošel až do osmé třídy, ve které ovšem propadl ze dvou předmětů a musel ji opakovat. Základní školu tedy ukončil ve svých šestnácti letech a přihlásil se na učiliště, obor malíř. V průběhu ZŠ byl několikrát kázeňsky potrestán, ale vždy se jednalo o drobnější přestupky.

Na střední škole byly však jeho výsledky již natolik nedostatečné, a to i po stránce jeho chování, že byl v prvním ročníku školy vyloučen.

Anamnéza deliktního jednání osoby

David se do ukončení svých studií sice projevoval jako lehce problémový kluk, ale vždy se jednalo pouze o drobné prohřešky. Největší potíže nastaly teprve po ukončení jeho studií na učilišti. To mu bylo sedmnáct let a jeho život začal jít

z kopce. Začal se dopouštět drobných krádeží, účastnil se rvaček a začal mít neshody i s matkou. Několikrát byl za své jednání potrestán přestupkovou komisí.

V dubnu roku 2010 byl účastníkem rvačky v domě, kde bydlel s matkou. Jednoho ze sousedů fyzicky napadl takovým způsobem, že musel být ošetřen ve fakultní nemocnici, za což byl zadržen policisty OOP Olomouc II. Tvrdil, že ho sused provokoval a urážel. V průběhu prováděných výslechů vyšlo najevo, že se v posledních měsících dopustil několika krádeží v obchodech a vloupání do automobilů.

Po provedených šetřeních mu bylo sděleno podezření ze spáchání těchto trestných činů a jeho jednání bude posuzovat soud.

V této kapitole jsme provedli úvod do výzkumu a následně samotný rozbor šetření. V následující kapitole **výsledky a diskuze** byly jednotlivé případy analyzovány a vyhodnoceny se zaměřením na možné příčiny tohoto jejich jednání.

7 Výsledky a diskuze

Na začátku minulé kapitoly jsem nastínil, jakým způsobem se česká většinová společnost vyjadřuje k příslušníkům menšin a jaký je jejich náhled na kriminalitu etnik. V této kapitole bych chtěl tedy diskutovat o následující otázce: **Je skutečně příslušnost k etnické menšině příčinou jejich deliktního jednání?** Nejprve si ovšem vyhodnotíme jednotlivé případy, ze kterých se následně pokusím na tuto otázku odpovědět.

Analýza a vyhodnocení případu romského pachatele

Jedná se o klasického mladého delikventa, který vyrůstal v dosti nezralé rodině. Matka měla v době narození prvního dítěte šestnáct let a otcí bylo teprve sedmnáct, takže se rozhodně nejednalo o dostatečně emočně a socializačně začleněné jedince.

Vzorem mu byl otec, který se od synova mládí dopouštěl převážně majetkové trestné činnosti a matka, která byla příliš nezralá na výchovu dětí. Hlavní roli zde nehraje etnický původ, ale na vině je nedostatečná a nekvalitní socializace ve spojení s dlouhodobou chudobou a špatným prostředím, ve kterém vyrůstal. Jak bylo psáno v teoretické části bakalářské práce, přirozené romské kulturní prostředí je založené na zcela jiných hodnotách než jsou ty, kterými se vykazuje Tomášova rodina. Kromě jeho nezralé rodiny na něj mělo negativní vliv rovněž nerovné zacházení u přijímání na základní školu a jeho následné vytržení ze sice nedokonalé, ale přece jenom primární rodiny do ústavního zařízení. Následné trestní chování je jenom přímým důsledkem těchto faktorů.

Tomáše je v současné situaci již těžké převychovávat běžnými prostředky. Rodina tento účel nesplní, školnímu prostředí a dětskému domovu se to nepodařilo. Vzhledem k jeho opakovanému trestnímu jednání by nejvhodnější byl nepodmíněný trest odnětí svobody. Samozřejmě lze pochybovat o účinnosti takové převýchovy v zařízení plném obdobných jedinců, ale resocializace v izolovaném prostředí, ze kterého není možné utéct, by pro něj byla nová zkušenost a při vhodném působení by mohla být i účinná.

Analýza a vyhodnocení případu slovenské osoby bez přístřeší

Peter přišel do České republiky za lepším životem, ale jeho očekávání se nenaplnila. V současné době je osobou bez přístřeší a vzhledem k jeho celkovému postoji ke společnosti bude jakákoliv změna velmi obtížná.

K českému prostředí má pozitivní vztah. Slovenský etnický původ lze i vzhledem k dlouhému období společného státu považovat za obdobný tomu českému. Důvody lze tedy spíše spatřovat v nedostatečné socializaci v primární rodině, kde se objevuje alkohol a násilí spojené s odevzdaností jeho matky. Rovněž změny v politicko-ekonomické oblasti se negativně zapsaly na jeho vztahu k životu a státu a staly se jednou z příčin selhání v manželství a rodičovství. Trestní jednání je motivováno jeho ekonomickou situací a stylem života, jelikož potřebuje peníze na alkohol, cigarety a samozřejmě běžnou obživu. Celkově je své situaci odevzdaný a není u něj viditelná touha po změně. V takových případech by proces resocializace měl do svých rukou převzít stát.

Analýza a vyhodnocení případu ukrajinského pachatele

Igor se od svých pěti let, kdy se přistěhoval s matkou k českému nevlastnímu otci, dokázal plně začlenit do české společnosti. Rád se hlásí ke svým kořenům, ale udržuje převážně české tradice a zvyklosti. Od jiného českého mladého muže se nijak neodlišuje.

Výrazný vliv na formování jeho osobnosti měla zejména fungující rodina, kdy se podařilo spojit české kulturní prostředí s tím ukrajinským. Jelikož do českého prostředí přišel ve velmi mladém věku, měl i větší šanci se přizpůsobit, k čemuž mu dopomohla i jeho silná vůle a touha být jako ostatní. K českému národu má vcelku pozitivní vztah. V tomto případě je tedy zřejmé, že etnický původ nemá v nejmenším příčinný vztah k jeho deliktnímu jednání. Z výslechů, zjištěných šetření a jeho pověsti je zřejmé, že se nejedná o klasického pachatele krádeže. Ke své trestné činnosti byl přemluven a jeho motivem byla hlavně pomoc kamarádovi.

Analýza a vyhodnocení případu pohřešované vietnamské dívky

Jitce bylo v době pohřešování šestnáct let. Nacházela a stále se nachází v období pubertálního dospívání. Toto období je známé vzdorovitostí vůči rodičům,

autoritám a všemu, co je až moc tradiční a ustálené. Ve stejné situaci je i Jitka, která se chce vymezit vůči svým rodičům tak jako každá jiná česká dívka v jejím věku.

Dle rodičů nebyla nikdy problémovým dítětem, vždy měla výborný prospěch a její vzpurné chování je pro ně překvapením. Ovšem ani v tomto případě nelze přisuzovat její chování etnické příslušnosti. Člověk prochází bez ohledu na svoji etnicitu stejnými vývojovými fázemi. Jitka má k České republice dobrý vztah, v dětství se sice setkala s občasnými projevy rasové nesnášenlivosti, které ovšem nikdy nepřekročily výraznější mez. O jejím dobrém vztahu k Čechům svědčí i fakt, že měla několikrát za přítele české mladíky a rovněž i chlapec, se kterým byla nalezena v době jejího pohřešování byl rovněž Čech.

Vzhledem k Jitčině výbornému prospěchu a dobrému chování ve škole lze předpokládat, že se po nějakém čase zklidní a bude perspektivní studentkou nějaké vysoké školy. I její deliktní jednání, pokud se nebude dále stupňovat nebo opakovat, bylo spíše méně závažné a lze jej řešit běžnými výchovnými opatřeními v rámci primární rodiny.

Analýza a vyhodnocení případu českého pachatele

Tak jako u zástupců etnických menšin ani v tomto případě nelze deliktní jednání Davida přisuzovat jeho češtví, ale spíše několika jiným faktorům, které se běžně na důvodech takového jednání podílejí.

David se narodil jako nečekané a svým způsobem nechtěné dítě. Matka si ho sice přála, ale otec měl již z předešlých dvou partnerských vztahů dvě děti, o které se nezajímal. V raném dětství byl otec odsouzen pro závažný trestný čin, takže mu chyběl mužský vzor, kterého se mu nedostávalo po celé dětství z důvodu, že otec byl krátce po svém propuštění opět odsouzen, tentokrát pro pokus o vraždu. Matka si jiného přítele nenašla a se svými příbuznými syna nikdy neseznámila, takže jeho rodinou byla pouze komunita Romů, se kterými žil v sociálně vyloučeném domě.

Jeho trestná činnost je tak přímým důsledkem těchto faktorů, kterým nedokázal vzdorovat. Tak jako každého pachatele, není možné jej pouze odsoudit, ale je nutné se na celý aspekt jeho deliktní činnosti podívat tímto komplexním pohledem.

Na základě vyhodnocení těchto případů, zkušeností z vytváření tohoto výzkumu i praktické činnosti policisty by moje odpověď na otázku, zda **příslušnost k nějakému etniku není příčinou jejich trestního nebo jiného deliktního jednání** zněla, že **není**. Tedy jistě ne ve smyslu genetické předurčenosti. Zkusme tedy o tomto mém tvrzení diskutovat. Nastínit možné jiné příčiny a také řešení.

Vzorek respondentů pro jeho definování je sice v mém případě poměrně malý a rovněž je nutné přihlídnout i k míře pravdomluvnosti respondentů, která je ovlivněna i vědomím mé příslušnosti k policii. Ale i tak si myslím, že v rámci výzkumného šetření je možné sledovat jisté tradiční fenomény. Skutečně se domnívám, že pokud se narodím jako Róm, nejsem předurčen k tomu, že budu páchat trestnou činnost a nebo zneužívat sociální systém. Oficiální statistiky kriminality nebo případně struktura odsouzených ve věznicích by sice mohly zavdávat důvody k těmto názorům. Já se domnívám, že je skutečně nutné podívat se na kořeny těchto problémů.

V případě romského pachatele z mého výzkumu vyplývá, že příčinou jeho jednání není genetika, ale lidské prostředí či nějaký socio-kulturní handicap. Jisté Romové mohou být impulzivnější a temperamentnější, ale v tom případě si zkusme nastínit situaci, ve které bychom například šedesát tzv. temperamentních Italů usídlili v jim nepřírodném prostředí, dávali bychom jim neustále najevo jak jsou jiní, špatní a odpudiví. Oni by v důsledku své špatné sociální situace, nedostatku vzdělání a znalostí kulturních zvyklostí začali páchat trestnou činnost. Mají tedy Italové genetický kód, který je předurčuje páchat zločiny? Nebo je to způsobeno jejich sociálním vyloučením? Dle mého názoru je správná druhá odpověď. Jak bylo navíc uvedeno v mé teoretické části, to že se někdo hlásí k romské národnosti neznamená, že bude žít jejich tradičním způsobem života. Ten je navíc diametrálně odlišný od způsobu kulturního života sociálně izolovaných Romů dneška. Pro potvrzení toho, že i Rom může být úspěšným člověkem příkládám jako **přílohu č. 2** rozhovor časopisu *Ona Dnes*, s ředitelkou Muzea romské kultury v Brně, PhDr. Janou Horváthovou.

Příkladem toho, že etnikum není u pachatelů trestné činnosti rozhodující je i mnou zkoumaný český pachatel. Má českého otce i matku, je tedy příslušníkem naší „elitní“ společnosti. Jak je tedy možné, že se dopouští trestné činnosti?

Důvodem zřejmě bude fakt, že byl od svého dětství vystaven stejnému socializačnímu prostředí jako Romové, se kterými ve svém domě vyrůstal. Rovněž příslušník slovenského etnika jako osoba bez přístřeší. Z jakého důvodu se příslušník takového etnika dostane na ulici a vyhovuje mu takto žít, nestará se o své děti a nezajímá je jeho osud? Protože je Slovák? Nebo snad z důvodu nefunkčnosti jistých parametrů naší lidské společnosti? A je v dnešní době vůbec důležité zdůrazňovat onu etnickou příslušnost? Zřejmě ano, jelikož každé etnikum z podstaty toho, že etnikem je, má své tradice, zvyky, kulturu a způsoby specifické komunikace. My bychom se měli vzájemně těmto odlišnostem učit a pokoušet se je pochopit. Tak jak požadujeme po menšinových etnikách, aby se co nejvíce přizpůsobili naší většinové společnosti, tak bychom i my měli zkusit je pochopit a pomoci jim v jejich cestě do fungující společnosti.

Stát by se měl zaměřit na tyto lokality a navrhnout možná řešení. Romové, ale i další etnika žijící ve společných, sociálně izolovaných domech a lokalitách, naprosto odtržených od reality běžného života, jsou pro státní orgány stále nevyřešenou otázkou a velkou výzvou. Bude nutné se více zacílit na jejich socializaci a větší aktivitu státu v této oblasti. Základní školství musí být postaveno před úkol neodmítat automaticky všechny romské žáky a pokoušet se výchovnými prostředky k jejich začlenění do společnosti. V souvislosti s přílivem nových obyvatel z jiných zemí by se rovněž měly rozšířit možnosti jejich funkčního začlenění do systému našeho školství s minimalizací dopadů takové změny na ně, při plném využití jejich potenciálu pro naši společnost. Zejména vietnamští studenti, jak ilustruje i má studie vietnamské pohřešované dívky, prokazují vynikající studijní výsledky. Domnívám se, že je v zájmu české společnosti využít jejich snaživosti a inteligence pro její budoucí vývoj. Stejně tak by bylo vhodné zdůrazňovat tyto studijní výsledky v rámci médií, ale i mezi českou mládeží, která by se měla z jejich úspěchů poučit a pokusit se změnit jistou sestupnou tendenci kvality vědomostí našich žáků a studentů.

Za velmi zajímavý v tomto směru považuji projekt Vyšší policejní školy a Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově, nazvaný Policie pro všechny. Tento projekt se snaží o vyhledávání a přípravu vhodných uchazečů z řad národnostních menšin pro práci u Policie ČR. Propagační dokument přikládám

k bakalářské práci jako **přílohu č. 3**, jinak dostupný na internetových stránkách školy <http://www.spshol.cz/>.

Rovněž je nutné, aby stát nastavil sociální systém takovým způsobem, který by motivoval sociálně nezačleněné jedince k pracovnímu výkonu. Pokud by například nedostatečné příjmy rodiny byly kompenzovány místo výplaty pouhých dávek jejich navázáním na poskytovanou mzdu, mohlo by to mít pozitivní výsledky pro celou společnost. Zaměstnavatel by vyplácel mzdu v původní výši, k tomu by stát přidal svoji dávku a lidé by měli motivaci pracovat i za tuto nižší mzdu. Stejně tak by pro stát bylo výhodné, že se do státního rozpočtu dostane mnohem více prostředků ze sociálních a zdravotních odvodů placených zaměstnavatelem a zaměstnancem. Celkový výsledek by pro státní rozpočet mohl být neutrální či spíše výrazně pozitivní.

Jak jsem již naznačil v počátku této diskuze, není možné z tak malého vzorku respondentů vyvozovat rozsáhlé soudy. Pro pevná konstatování by bylo nutné vytvořit strukturovanější výzkum s mnohem větším počtem dotazovaných a hlubší analýzou. Tímto výzkumným šetřením jsem se snažil alespoň částečně přispět k odstranění nežádoucích předsudků ve společnosti.

Závěr

V rámci mé bakalářské práce jsem nastudoval velké množství knih, novinových i internetových článků. Z těchto zdrojů jsem získal velké množství nových informací a jsem za to rád. Práce na této závěrečné práci mi poskytla nový obzor v chápání života našich spoluobčanů z řad etnických menšin. V rámci studia historických zdrojů, jako jsou již neplatné ústavy a další zákony nebo stále formálně platné dekrety prezidenta Beneše jsem se dozvěděl o spoustě poučných, ale i zajímavých poznatků z naší historie. A že to neměli naši předci vždy jednoduché...

Já svým osobním náhledem jsem vždy byl mnohem tolerantnější vůči jiným etnikům. Tak jako u většiny situací v mém životě jsem se nejprve pokoušel analyzovat příčiny jejich obtíží a nikoliv pouze odsuzovat. Tato práce mi jak v teoretické, tak i v praktické části však poskytla něco nového, a to pocit správného konání. Poznal jsem, že je správné se zabývat jinými etniky, že je správné je zkoušet pochopit a že je správné jim pomáhat. Což je v mé profesi policisty velmi důležité zjištění.

Jsem zvyklý být hrdý na svoji vlast i když není tou původní, Československem, ke kterému cítím mnohem větší osobní náklonnost. Ale také jsem hrdý na to, že jsem Evropanem, součástí velké evropské rodiny. Považuji za úžasné, že po staletích válek a utrpení kvůli národním zájmům se tyto zájmy postupem času staví na druhou kolej a do popředí přichází mnohem důležitější zájem na kvalitním soužití všech evropských občanů. A proto považuji za velmi důležité, abychom se snažili si vzájemně porozumět. Nejenom v rámci české kotliny, ale i v rámci celé Evropy.

Cílem práce bylo nahlédnout do problematiky kulturních rozdílů mezi etnickými menšinami pohledem policisty. Tento cíl jsem realizoval za přispění studia co největšího počtu zdrojů, tak abych přinesl ucelenější pohled mně i mým kolegům. Rovněž aspekt implementace této problematiky do práce Policie ČR a popsání úkolů obvodních oddělení v práci s menšinami byl splněn.

V praktické části bylo mým cílem analyzovat životy pěti etnik, se kterými policisté OOP ČR Olomouc II pracují, a to včetně toho českého. Touto provedenou analýzou jsem si rovněž odpověděl na výzkumnou otázku, že příslušnost k etnické menšině nemá příčinný vztah k jejich deliktnímu jednání.

Pedagogickým přínosem bakalářské práce je zejména již zmíněná možnost zlepšení informovanosti policistů, ale i dalších občanů o problematice etnických menšin a jejich kulturních odlišnostech.

Literatura

- BARKER, Ch. *Slovník kulturních studií*. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2006. 206 s. ISBN 80-7367-099-2.
- BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 347 s. ISBN 80-7325-020-9.
- BARTOLOMĚJ, D. Z nejstarších dějin Romů. In BALVÍN, J. a kol. *Romové a historie : sborník z 6. setkání Hnutí R ve Zvláštní škole v Rakovníku 4.-5. října 1996*. Ústí nad Labem : Hnutí R, o. s., 1996. 160 s. ISBN 80-902149-8-3.
- BUDILOVÁ, L., HIRT, T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí : informační manuál Policie ČR*. Praha : MVČR a Člověk v tísni, společnost při ČT, o. p. s., 2005. 103 s. ISBN 80-903510-1-8.
- EZZEDDINE-LUKŠÍKOVÁ, P., PAŽEJOVÁ, L. Slovenská menšina a migranti v ČR. In LEONTIYEVA, Y. (ed.). *Menšinová problematika v ČR : komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006. 95 s. ISBN 80-7330-098-2.
- HLADÍK, J. *Multikulturní výchova : socializace a integrace menšin*. 1. vyd. Zlín : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 73 s. ISBN 80-7318-424-9.
- KOCOUREK, J., PECHOVÁ, E. a kol. *S vietnamskými dětmi na českých školách : multikulturní inspirace*. 1. vyd. Praha : H&H Vyšehradská, s. r. o., Jinočany, 2006. Kořeny vietnamské migrace do ČR před rokem 1989, 221 s. ISBN 80-7319-055-9.
- MARÁDOVÁ, E. a kol. *Rozvíjení multikulturního porozumění*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006. 111 s. ISBN 80-7290-274-1.
- MARTÍNKOVÁ, Š., PECHOVÁ, E. a kol. *Vietnamci, Mongolové a Ukrajinci v ČR : pracovní migrace, životní podmínky, kulturní specifika*. Praha : Ministerstvo vnitra ČR, 2010. 80 s. ISBN 978-80-7312-063-4.
- PELCOVÁ, N. a kol. *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha : Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2009. 227 s. ISBN 978-80-7290-392-4.
- PETRÁŠ, R. a kol. *Menšiny a právo v České republice*. 1. vyd. Praha : Auditorium, s. r. o., 2009. 507 s. ISBN 978-80-87284-00-1.

- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova : příručka (nejen) pro učitele*. 1. vyd. Praha : Triton, 2006. 263 s. ISBN 80-7254-866-2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a kol. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha : 2003, Portál, s. r. o. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- SARTORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci : esej o multietnické společnosti*. 1. vyd. Praha : Dokořán, s. r. o., 2005. 134 s. ISBN 80-7363-022-2.
- SEKYT, V. Romové. In ŠIŠKOVÁ, T. (ed.). *Menšiny a migranti v České republice : my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
- ŠRAJEROVÁ, O. (ed.). *Formování multikulturní společnosti v podmínkách ČR a v zemích střední Evropy : sborník z mezinárodní vědecké konference*. 1. vyd. Opava : Slezský ústav Slezského zemského muzea, 2000. Otázky národné identity Slováků vo formujúcej sa multikultúrnej spoločnosti ČR a v zemích střední Evropy, 292 s. ISBN 80-86224-19-8.
- TICHÁ, E. Za svůj původ jsem se dlouho styděla : Jana Horváthová. *Ona Dnes*. 12. července 2010, č. 28, s. 8 - 13.
- ZILYNSKYJ, B. *Ukrajinci v Čechách a na Moravě : stručný nástin dějin*. Praha : Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel, 2002. 76 s. ISBN 80-903164-1-7.

Internetové zdroje

- Asimilace (sociologie). In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, [cit. 2011-03-01]. Dostupné z WWW: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Asimilace_\(sociologie\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Asimilace_(sociologie))>.
- Ct24.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-03]. 1958: Zákaz kočování v tehdejším Československu. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/kalendarium/35398-zakaz-kocovani-v-tehdejsim-ceskoslovensku/>>.
- Český statistický úřad [online]. 2007 [cit. 2011-03-03]. Národnosti v ČR od r. 1921. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/narodnosti_v_cr_od_r_1921>.

- Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-12-09]. Počet cizinců v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>.
- ERAZÍMOVÁ, L.; KEPRTOVÁ, J. *Efektivní komunikace v interkulturním prostředí : Praktická příručka pro pracovníky Úřadů práce* [online]. Praha : Člověk v tísni, společnost při ČT, o. p. s., 2004 [cit. 2011-01-03]. Dostupné z WWW: <http://epolis.cz/download/pdf/publications_12_1.pdf>.
- HRDÝ, T. *Zpráva o situaci za rok 2010* [online]. Olomouc : [s.n.], 2011 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/soubor/oop-olomouc-ii-zprava-o-situaci-za-rok-2010-pdf.aspx>>.
- IDNES.cz [online]. 2010 [cit. 2010-12-03]. Budování multikulturní společnosti selhalo, uznala kancléřka Merkelová. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/budovani-multikulturni-spolecnosti-selhalo-uznala-kanclerka-merkelova-1ox-/zahranicni.asp?c=A101017_210737_zahranicni_mad>.
- JIŘIČKA, J. *iDNES.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-01-03]. Čeští Vietnamci chtějí status menšiny, pomoci jim může sčítání lidu. Dostupné z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/cesti-vietnamci-chteji-status-mensiny-pomoci-jim-muze-scitani-lidu-1fs-/domaci.asp?c=A101128_124225_domaci_jj>.
- Kultura. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, [cit. 2011-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kultura>>.
- Národnost. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, [cit. 2011-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Národnost>>.
- O Policii ČR [online]. 2010 [cit. 2010-12-09]. 20 let Policie České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/20-let-policie-ceske-republiky.aspx>>.
- Policie České republiky : Služba cizinecké policie [online]. 2011 [cit. 2011-02-03]. [Http://www.policie.cz/clanek/zmeny-pri-vyrizovani-pobytu-117833.aspx](http://www.policie.cz/clanek/zmeny-pri-vyrizovani-pobytu-117833.aspx). Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/zmeny-pri-vyrizovani-pobytu-117833.aspx>>.

- Prezentace Policie ČR* [online]. 2008 [cit. 2011-01-03]. Ředitelství služby pořádkové policie a služby železniční policie. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/policie/prezentace/poradkova.html#poradkova>>.
- Programy sociální integrace* [online]. 2011 [cit. 2011-03-15]. Etnikum. Dostupné z WWW: <http://www.integracniprogramy.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=768:etnikum&catid=550:h1-slovniek-pojm&Itemid=339>.
- Radek Klempera* [online]. 1999 [cit. 2010-12-14]. Projev Reinharda Heydricha o plánech na likvidaci českého národa . Dostupné z WWW: <<http://klempera.tripod.com/heydrich.htm>>.
- SCHENGEN* [online]. 2010 [cit. 2010-12-09]. Základní informace o schengenské spolupráci. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/zakladni-informace-o-schengenske-spolupraci.aspx>>.
- Vláda České republiky : Rada vlády pro národnostní menšiny* [online]. 2010 [cit. 2011-02-04]. Obyvatelstvo ČR podle národnosti . Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=6518>>.
- VPŠ a SPŠ MV v Holešově* [online]. 2010 [cit. 2011-02-03]. Informace k projektu Policie pro všechny. Dostupné z WWW: <http://www.spshol.cz/Projekty/Vzdelavani_mensin/Policie_pro_vsechny_info_srpen_2010.pdf>.
- Zakarpatská Ukrajina* [online]. 2007 [cit. 2011-02-03]. Zakarpatská Ukrajina po 2. světové válce. Dostupné z WWW: <<http://zakarpattia.net/zakarpatska-ukrajina/historie/vyvoj-po-druhe-svetove-valce.html>>.
- ZLÁMAL, J. Slovak Academy of Sciences in Kosice* [online]. 2007 [cit. 2011-01-03]. Problematika policejní služby ve vztahu k menšinám. Dostupné z WWW: <<http://www.saske.sk/cas/archiv/2-2007/zlamal.html>>.

Legislativa získaná ze systému ASPI (automatizovaný systém právních informací)

Dekret presidenta republiky č. 12/1945 Sb., *o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa.*

Ústavní dekret presidenta republiky č. 33/1945 Sb., *o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské.*

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., *Ústava Československé republiky.*

Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., *Ústava Československé socialistické republiky.*

Ústavní zákon č. 144/1968 Sb., *o postavení národností v Československé socialistické republice.*

Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., *kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky.*

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů a novel.*

Zákon č. 121/1920 Sb., *který uvozuje ústavní listinu Československé republiky.*

Zákon č. 273/2001 Sb., *o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.*

Zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů a novel.*

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a novel.*

Zákon č. 500/2004 Sb., *správní řád, ve znění pozdějších předpisů a novel.*

Seznam volně vložených příloh

Příloha č. 1 – Zpráva o bezpečnostní situaci OOP ČR Olomouc II.

Příloha č. 2 – Rozhovor časopisu Ona Dnes s ředitelkou Muzea romské kultury.

Příloha č. 3 – Propagační dokument projektu Policie pro všechny.

ANOTACE

Jméno a příjmení: Bronislav Navrátil
Katedra: Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce: PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.
Rok obhajoby: 2011

Název práce: Kulturní rozdíly mezi etnickými menšinami v práci Policie ČR

Název v angličtině: The cultural differences among ethnic minority groups in the work of the Police of the Czech Republic

Anotace práce: Bakalářská práce se zabývá problematikou etnických menšin a kulturních rozdílů mezi nimi, v rámci práce Policie ČR. Pro prozkoumání tohoto tématu je využito odborné literatury, legislativních a dalších zdrojů. Zabývá se obecnou problematikou multikulturalismu, vývojem právního postavení etnických menšin, praktickou činností Policie ČR a jejich základních útvarů v této oblasti, s cílem zvýšení informovanosti policistů a ostatních obyvatel ČR.

Klíčová slova: Etnická menšina, multikulturalismus, právo, policie

Anotace v angličtině: The bachelor thesis deals with the problems of ethnic minority groups and the cultural differences among them, within the frame of work of the Police of the Czech Republic. The professional literature, legislative and other sources are used for exploring of this theme. It deals with the general problems of the multiculturalism, development of the legal status of ethnic minority groups, the practical work of the Police of the Czech Republic and the basic police units in this sphere, with the aim of increasing awareness of policemen and other residents of the Czech Republic.

Klíčová slova v angličtině: Ethnic minority, multiculturalism, law, police

Přílohy vázané v práci:

Rozsah práce: 78 s.

Jazyk práce: Čeština